

ΚΟΝΙΤΣΑ

26 ΜΑΗΣ-ΙΟΥΝΗΣ 1989

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ. ΤΕΥΧΟΣ 26 ΔΡΧ. 80
ΚΟΝΙΤΣΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Ο Αώος, η ΔΕΗ και εμείς, Υ.Π.	65
Εθνικό πάρκο στην Πίνδο, Χ. Παπαϊωάννου, Γ. Μερτζάνη	66
Ομοσπονδία αδελφοτήτων	69
Το κουτσέκι στο Πεκλάρι, Βαγγ. Βουρδούκα	70
Η Δοξασμένη Κοιλάδα, Η. Παπαζήση	73
Πνευματικό Κέντρο Πυρσόγιαννης, Ν. Τσίπα	77
Ζέρμα - Το χωριό ολοκαύτωμα, Δ. Βότσικα	78
Τοπωνύμια Δροσοπηγής, Θ. Ζιώγα .	82
Οι φωτιές, Β. Λαμπρίδη	87
Ιστορικό αρχείο, Α. Ευθυμίου	89
Κριτική βιβλίου, Ν. Τσίπα	91
Εξαιρετική εκδήλωση	92
Εκλογικά αποτελέσματα	93
Ειδήσεις - Κοινωνικά	94

Φωτογραφία: Σωτήρη
Τουφίδη

Εκδίδεται από Συντακτική
Επιτροπή

Ανδρέου Ηλίας
Ζώτος Θεόφιλος
Τουφίδη Σωτήρης
Τσιάγκης Ίκαρος
Τσούβαλη Κατερίνα

Υπεύθυνος σύμφωνα
με το Νόμο:
Σωτ. Τουφίδη
Κόνιτσα 44.100
Τηλ. (0655)
22.464 — 22.212

Ετήσια συνδρομή: Εσωτερικού Δρχ 500
Εξωτερικού, Δολ. U.S.A. 20. Αυστραλ. 30
Αλληλογραφία - Συνδρομές - Εμβάσματα
στον υπεύθυνο του περιοδικού Σ. Τουφίδη,
ή στο βιβλιοπωλείο «ΕΛΕΓΕΙΟ» Θ. Ζώτου, Κόνιτσα

Για την Αθήνα, στο Νικολ. Δ. Καζαμία
Εμμ. Μπενάκη 24. Τηλ. 36 27 725

Ο ΛΩΟΣ, Η ΔΕΗ ΚΑΙ ΕΜΕΙΣ

Έπειτα από μια σειρά λανθασμένων υπολογισμών όσον αφορά την απόδοση σε ενέργεια των φραγμάτων του Πουρναρίου στον Άραχθο και των Πηγών Αώου, η ΔΕΗ αποφασίζει την εκτροπή προς τον Άραχθο και της δεύτερης σημαντικής πηγής τροφοδότησης του Αώου, το Αρκουδόρεμα, το οποίο τροφοδοτείται από δύο βασικά ρέματα, τη Βάλια Κάλντα και τη Σαλατούρα. Αναφέρεται μάλιστα και στο μηνιαίο περιοδικό της ΔΕΗ «Ηλεκτρο» τευχ. 3, Αυγ. 88, ως πρόγραμμα «Βάλια Κάλντα».

Το πρόβλημα όμως, δυστυχώς για τη ΔΕΗ και ευτυχώς για μας, είναι πως η εν λόγω αποφασισθείσα περιοχή για την κατασκευή του φράγματος και των λοιπών «έργων» περιλαμβάνεται στον πυρήνα του Εθνικού Δρυμού Πίνδου - Βάλια κάλντα. Έτσι η ΔΕΗ αναγκάζεται να αναθέσει σε ιδιωτικό Περιβαλλοντολογικό γραφείο την πραγματοποίηση περιβαλλοντολογικής μελέτης, η οποία και της παραδίδεται το Φεβρουάριο του 1987.

Η δημιουργία λίμνης επτακοσίων στρεμμάτων, η κοπή τριάντα χιλιάδων δέντρων και οι επικείμενες επιπτώσεις στη μορφολογία του τοπίου, στο κλίμα, στην πανίδα και χλωρίδα ήταν φυσικό και επόμενο να επηρεάσουν αρνητικά το Υπουργείο Γεωργίας και το ΥΠΕΧΩ-ΔΕ. Η ΔΕΗ όμως επιμένοντας στην πρωταρχική της άποψη μεταβάλλει ορισμένα στοιχεία της αρχικής μελέτης και την εμφανίζει ως νέα τον Ιούνιο του 1988, ελαχιστοποιώντας όπως ισχυρίζεται τις ζημιές: «Άλλαξε ο Μανωλιός κι έβαλε την κάπα αλλιώς».

Είναι φανερό πως το μόνο που επιδιώκει είναι να πάρει την έγκριση και να αρχίσει την κατασκευή. Από κει και πέρα; Το περιβάλλον θα κοιτάξουμε τώρα; Ποιός νοιάζεται για τις αρκούδες; τις βίδρες; τα ψάρια; τους ανθρώπους; Ας είναι καλά η Ενέργεια!!!

Χαρακτηριστικό του τρόπου «σκέψης της» είναι πως οι προαναφερθείσες περιβαλλοντολογικές μελέτες δεν εξετάζουν καθόλου τις επιπτώσεις που θα προκληθούν σε ολόκληρο το οικοσύστημα του ποταμού Αώου παρά μόνο και μόνο για την υποχρεώνει η υπάρχουσα νομοθεσία. Νεμίζεται πως αν δεν ήταν υποχρεωμένη θα δαχνούσε χρήμα και χρόνο για τα πουλιά και τα ζώα; Ας σοβαρευτούμε. Μήπως είδατε Εσείς καμιά περιβαλλοντολογική μελέτη για το πρώτο φράγμα των πηγών του Αώου, στη Χρυσοβίτσα; Όμως την μείωση των νερών την είδατε, παρόλες τις διαβεβαιώσεις και τα σχόρια λόγια πως θα παίρναν μόνο το ένα δέκατο.

Ο Λώος κατάντησε παραπόταμος του Βοϊδομάτη και εάν δεν κάνουμε κάτι γρήγορα θα καταντήσει «Γοπόλιτσα». Άλλωστε οι Νομοθέτες φρόντισαν να αφήσουν σχετικά παράθυρα, όπως αυτό που μιλά για αποχαράκτηση του Εθνικού Δρυμού σε περίπτωση που συντρέχουν λόγοι υψίστης εθνικής ανάγκης. Η ΔΕΗ, βέβαια, το γνωρίζει πολύ καλά αυτό και σύμφωνα με απόλυτα έγκυρες πληροφορίες κινείται συστηματικά προς αυτήν την κατεύθυνση. Εξάλλου τα συνεργεία Μετσοβιτών κλπ. που εργάστηκαν για την κατασκευή του πρώτου φράγματος, με έγγραφά τους πιέζουν συνεχώς ανώτερα διοικητικά στελέχη και κέντρα λήψεως αποφάσεων προς την ίδια κατεύθυνση.

Εάν δεν καταλάβουμε και αυτή τη φορά πως «η οικολογία», η διατήρηση και ορθολογική διαχείριση του περιβάλλοντος είναι υπόθεση όλων μας, τότε αλοιμόνο μας.

Ας μην ανταλλάξουμε λοιπόν το ποτάμι μας, το ομορφότερο ποτάμι της Ευρώπης από τα 350 που έχει διασχίσει ο γνωστός σε όλους μας λάτρης του Αώου και πρώτος καγιάκερ, Γιόσεφ Σέχνερ, με μερικές ώρες παραπάνω λειτουργίας των Video και Air condition....

Χ.Π.

Μια πρόταση για την ενοποίηση των Εθνικών Δρυμών Βίκου-Αώου και Βάλια-Κάλντα για την προστασία των βιοτόπων του λύγκα και της αρκούδας και την αξιοποίηση της περιοχής με βάση τον ήπιο τουρισμό.

• των Χαρητάκη Παπαϊωάννου, Γιώργου Μερτζάνη

Η ραγδαία «ανάπτυξη» που σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια στον πλανήτη μας και κατά συνέπεια και στη χώρα μας, είχε σαν αποτέλεσμα στις περισσότερες περιπτώσεις την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος. Έτσι, σήμερα, οι ξεχασμένες κατά το παρελθόν και επομένως λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές συμβαίνει να είναι και οι πλουσιότερες, όσον αφορά τα αγαθά που η φύση τους χάρισε.

Ταυτόχρονα όμως, μη μπορώντας οι κάτοικοι των περιοχών αυτών να αντεπεξέλθουν στο αδιέξοδο που τους δημιούργησε η σύγχρονη κοινωνία, είναι συνήθως αναγκασμένοι να ακολουθήσουν τον επιβαλλόμενο δρόμο «ανάπτυξης». Τίθεται όμως το εξής ερώτημα-δίλημμα: θα ακολουθήσουν το γνωστό μοντέλο γρήγορης αλλά πρόσκαιρης ανάπτυξης, με αντίτιμο την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και συνεπώς την υποβάθμιση της ίδιας τους της ζωής, ή θα επιλέξουν τον δικό τους δρόμο που θα στηρίζεται πρωταρχικά στη διατήρηση και ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων;

Ο νομός Ιωαννίνων και ο γειτονικός νομός Γρεβενών αποτελούν, από γεωφυσική άποψη, μια ενιαία περιοχή τόσο ξεχασμένη κατά το παρελθόν, όσο χρειάστηκε για να διατηρηθεί ο ανεκτίμητος φυσικός πλούτος της. Έχουμε λοιπόν στα χέρια μας ένα τεράστιο κεφάλαιο του οποίου η «αξία» ανεβαίνει συνεχώς και εμείς το μόνο που πρέπει να κάνουμε είναι να το διατηρούμε, έχοντας μόνο το δικαίωμα να επεμβαίνουμε αποσκοπώντας πάντοτε στην ορθολογική διαχείρισή του.

Στην εν λόγω περιοχή (Ν. Ιωαννίνων – Ν. Γρεβενών) υπάρχουν σήμερα δυο εθνικοί Δρυμοί: ο Ε. Δ. Βίκου-Τύμφης-Αώου και ο Ε. Δ. Πίνδου ή Βάλια Κάλντα, οι οποίοι, παρ' όλο που έχουν θεσπισθεί εδώ και αρκετά χρόνια δεν φαίνεται να εκπληρούν κανένα από τους σκοπούς τους. Είναι πράγματι γεγονός ότι τόσο η πανίδα όσο και η χλωρίδα αλλά και τα φυσικά μνημεία και η ίδια η ζωή των κατοίκων των παρακείμενων χωριών υποβαθμίζονται ολοένα και περισσότερο. Ταυτόχρονα όλοι, και προπάντων οι ντόπιοι, γνωρίζουν πολύ κα-

λά πως η κατάσταση έχει φθάσει στα άκρα και πως εάν δεν βρεθεί σύντομα κάποια λύση, όχι μόνον δεν θα υπάρξει πρόοδος αλλά θα χαθούν ακόμη και αυτά που υπάρχουν.

Έτσι πρέπει να βρεθούν κάποιες λύσεις και οπωσδήποτε λύσεις δεν αποτελούν ούτε το βυρσοδεψείο της Κόνιτσας, ούτε οι πυρκαϊές και υλοτομίες μέσα στους υπάρχοντες Εθνικούς Δρυμούς, ούτε η κατασκευή χιονοδρομικών κέντρων σε βουνά που δεν έχουν χιόνι, ούτε βέβαια και η εκτροπή του Αώου που πρώτα απ' όλους θα ζημιώσει τους ίδιους τους Κονιτσιώτες. Το ποιοί επιδιώκουν και υποκινούν λύσεις σαν τις παραπάνω δεν είναι θέμα του παρόντος άρθρου. Σκοπός αυτού του άρθρου είναι να προτείνει ζωντανές λύσεις, λύσεις που δεν θα εξυπηρετούν κοντόφθαλμα συμφέροντα και που πάνω απ' όλα δεν θα στερήσουν σε αποθέματα το υπάρχον κεφάλαιο. δηλ. το φυσικό περιβάλλον.

Προτείνεται λοιπόν η ίδρυση και λειτουργία ενός Εθνικού Πάρκου, του ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΒΟΡΕΙΑΣ ΠΙΝΔΟΥ, και λέμε πρότυπο διότι δεν υπάρχει προς το παρόν παρόμοιο στην Ελλάδα, το οποίο θα αρχίζει από την κοινότητα Μηλιά Γρεβενών και θα φθάνει έως την Κόνιτσα, περικλείοντας έτσι τόσο τους δυο εθνικούς δρυμούς που προαναφέραμε όσο και περιοχές τεσσάρων επαρχιών: Κονίτσης, Ζαγορίου, Μετσόβου και Γρεβενών. Το Πρότυπο Εθνικό Πάρκο της βόρειας Πίνδου θα περιλαμβάνει μεγάλα τμήματα των βουνών: Τύμφη, Σμόλικας, Κλέφτες, Αυγό, Πυροστία και Μαυροβούνι, ενώ οι δυο ποταμοί: ο Αώος (από τις πηγές του έως το γεφύρι της Κόνιτσας) και ο Βοϊδομάτης (με το φαράγγι του Βίκου) θα είναι οι δυο κύριοι άξονές του.

Οπωσδήποτε η σωστή λειτουργία του Ε.Π. εξαρτάται άμεσα από την πλήρη εφαρμογή της νομοθεσίας εκείνης που θα διασφαλίζει την φυσική ακεραιότητα των διαφόρων ζωνών που θα περιλαμβάνει, είτε αυτές είναι ζώνες δραστηριοτήτων ήπιας μορφής είτε ζώνες απόλυτης προστασίας.

Με την ίδρυση του Ε.Π. η προστασία τόσο της πανίδας (πρέπει να αναφερθεί ότι οι

δυο Εθνικοί Δρυμοί είναι οι μόνοι στην Ελλάδα όπου εμφανίζεται η αρκούδα και πιθανόν ο λύγκας αλλά και άλλα σπάνια θηλαστικά) και της χλωρίδας, όσο και των φυσικών μνημείων πρέπει να θεωρηθεί βέβαιη ή τουλάχιστον κατά πολύ καλύτερη απ' ό,τι σήμερα.

Όσον αφορά την πανίδα, η δημιουργία του Πάρκου με την ένωση των δυο Εθνικών Δρυμών θα ανταποκρίνεται πολύ περισσότερο στις οικολογικές απαιτήσεις (βασικοί διάδρομοι, περάσματα για εποχιακές μετακινήσεις, ακτίνα ζωτικού χώρου, ζώνες αναπαραγωγής κ.ά.) ορισμένων ειδών που σήμερα, λόγω της ισχύουσας κατάστασης, βρίσκονται τυπικά και ουσιαστικά εκτός καθεστώτος προστασίας, κινδυνεύοντας να εξαφανισθούν.

Σαν παράδειγμα αναφέρουμε τον πληθυσμό του αγριόγιδου της κοιλάδας του Αώου και της χαράδρας του Βίκου (λιγότερο από εκατό άτομα, προσωπική εκτίμηση) που στο παρελθόν αποτελούσε μια ενότητα. Σήμερα, εξαιτίας κυρίως της διατάραξης του βιοτόπου και του εντατικού κυνηγιού, λόγω ανίσου καθεστώτος προστασίας, διασπάσθηκε σε τέσσερις απομονωμένες ομάδες οι οποίες δύσκολα πλέον (ίσως και καθόλου) επικοινωνούν μεταξύ τους.

Κάτω από τέτοιες συνθήκες πώς είναι δυνατόν να ελπίζουμε στην επιβίωση πολύ σπάνιων πλέον θηλαστικών στη χώρα μας, όπως του λύγκα, ενός είδους με μεγάλη επικράτεια. Έχει αποδειχθεί πως ένα και μόνο αρσενικό άτομο απαιτεί περιοχή ίση με 27.500 ha έως 45.000 ha (Von Haller-O. Breitenmoser). Σημειωτέον ότι ο μεγαλύτερος από τους δυο Εθνικούς δρυμούς έχει έκταση όχι μεγαλύτερη από 15.525 ha και ο πυρήνας του, όπου τυπικά τηρείται κάποιο καθεστώς προστασίας 3.300 ha. Το ίδιο φυσικά ισχύει και για το άλλο μεγάλο σπάνιο θηλαστικό, έμβλημα της περιοχής, την αρκούδα.

Εξάλλου η κατάλληλη ζώνωση (βασισμένη σε επιστημονικές μελέτες) του Ε.Π. θα εξασφαλίσει την προστασία φυτοκοινωνιών, βοτανικών σταθμών ή μικροβιοτόπων (micro habitats) όπου φύονται σπάνια είδη φυτών. Αξίζει να σημειωθεί ότι για τον ορεινό όγκο της Τύμφης και μόνον έχουν καταγραφεί μέχρι σήμερα 1524 είδη φυτών.

Το ερώτημα όμως το οποίο είναι απαραίτητο να απαντηθεί είναι το τι θα προσφέρει η εφαρμογή αυτού του σχεδίου στους ίδιους τους κατοίκους της αναφερόμενης

περιοχής.

Με έναν προσεκτικό σχεδιασμό, παίρνοντας οι ίδιοι οι κάτοικοι της περιοχής πρωτοβουλία σε συνεργασία με επιστήμονες που έχουν βαθειά γνώση του αντικειμένου και ακολουθώντας, αφού τελειοποιήσουν, το πρότυπο της ανάπτυξης του Παπίγκου (μέχρι το 1987) μπορούν να πετύχουν πολλά, πολύ περισσότερα από όσα μπορούν να φανταστούν σήμερα. Πέρα από τις απαραίτητες παραδοσιακές ασχολίες της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και της υλοτομίας, που μπορεί να συνεχισθούν χωρίς όμως εντατική μορφή και αποκλειστικά από μόνιμους κατοίκους των χωριών —ας αναφερθεί εδώ πως υλοτόμοι του χωριού Δίστρατο π.χ., οι οποίοι χρησιμοποιούν παραδοσιακούς τρόπους μεταφοράς ξυλείας καταστρέφοντας έτσι λιγότερο το δάσος απ' ό,τι τα τερατώδη οχήματα, μένουν άνεργοι λόγω εγκατάλειψης αυτής της μεθόδου ως μη συμφέρουσας για τα δεδομένα της «σύγχρονης...» δασικής εκμετάλλευσης—, κύρια απασχόληση των κατοίκων θα πρέπει να θεωρηθεί ο τουρισμός.

Ο τουρισμός με την καλή του έννοια, που σε συνδυασμό με τις παραδοσιακές ασχολίες θα επιτρέψει στους κατοίκους να διατηρήσουν την πολιτιστική τους ταυτότητα και ταυτόχρονα να εξασφαλίσουν ένα ιδιαίτερα ικανοποιητικό εισόδημα. Είναι σχεδόν βέβαιο πως σε μερικά χρόνια το πρόβλημά μας θα είναι η διευθέτηση ενός συνεχώς αυξανόμενου τουριστικού ρεύματος και υπάρχουν πολλοί τρόποι για να επιτευχθεί αυτό. Πέρα από αυτό η εθνική μας οικονομία θα εξασφαλίσει ένα σημαντικό οικονομικό πόρο προερχόμενο από τους επισκέπτες που στην πλειοψηφία τους προβλέπεται να είναι αλλοδαποί.

Είναι προφανές ότι ο απερίσκεπτος σχεδιασμός και η κατασκευή πρόχειρων «έργων», όπως το τελεφερίκ στην χαράδρα του Αώου και το χιονοδρομικό της Γκαμήλας, θα απωθήσουν άμεσα κυρίως τον ξένο επισκέπτη που είναι ήδη κορεσμένος στην θέα νεκρών τοπίων. Ταυτόχρονα τα τεράστια έξοδα και οι δαπάνες κατασκευής τους καθώς και οι ανεπανόρθωτες προβλεπόμενες οικολογικές επιπτώσεις θα επιβαρύνουν για πάντα όχι μόνο τους σημερινούς Κονιτσιώτες και Ζαγορίσιους αλλά και τους απογόνους τους. Εξάλλου, πώς νοείται το ενδιαφέρον κάποιων για την τουριστική ανάπτυξη του τόπου, όταν ταυτόχρονα επικροτούν έργα όπως την εκτροπή του Αώου (ή μένουν προκλητικά αδιάφοροι), η οποία

όχι μόνο δε θα προσελκύσει περισσότερους τουρίστες αλλά θα γίνει η αιτία να χαθούν και οι υπάρχοντες, χώρια τις οικολογικές συνέπειες της εκτροπής που θα γίνουν άλλωστε αισθητές και στον κάμπο της Κόνιτσας (λειψυδρία).

Τα κύρια σημεία της προτεινόμενης οριοθέτησης για το Ε.Π. ακολουθούν τα φυσικά γεωμορφολογικά όρια της κοιλάδας του ποταμού Αώου, του ορεινού συγκροτήματος της Τύμφης και του ορεινού συμπλέγματος της Βάλια-Κάλντα. Συνοπτικά είναι τα εξής: Κόνιτσα και Ανατολικά προς ορεινό όγκο Τραπεζίτσας και Αλογότοπου, Δίστρατο και εν συνεχεία με Ν.Α. κατεύθυνση προς Αυγό και Πυροστιά. Ακολουθώντας προς Ν και αμέσως Δ και ΒΔ με κατεύθυνση από Λιβιάδι, Μαυροβούνι, Φλάμπουρο προς Κλέφτες. Αμέσως μετά Δ προς Ηλιοχώρι και Ν. κατά μήκος του κοινοτικού δρόμου, συμπεριλαμβανομένου του ορεινού όγκου Κοζιακός-Κούστα. Η γραμμή των ορίων κλείνει Δ-ΒΔ και τέλος ΒΑ περνώντας από Τσεπέλοβο, γέφυρα Κόκκορη, ύψωμα Στούρος και παλιά γέφυρα Κλειδωνιάς, έως ότου καταλήξει ξανά στην Κόνιτσα. (Αναλυτική περιγραφή των ορίων γίνεται σε ειδικό υπόμνημα που είναι στη διάθεση παντός ενδιαφερόμενου).

Γνωρίζοντας την τεράστια οικολογική σημασία της περιοχής, τα όρια του Ε.Π. θα έπρεπε να είναι ευρύτερα. Έχοντας όμως υπ' όψη τις γενικότερες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, θεωρήσαμε απαραίτητο να τα περιορίσουμε σε μια πρώτη φάση στην παρούσα πρόταση.

Ωστόσο, όμως, θεωρούμε αναγκαία, τουλάχιστον για τα πρώτα χρόνια, την ίδρυση τριών προστατευόμενων περιοχών υπό την μορφή καταφυγίου θηραμάτων εκτός των ορίων του Πάρκου, τις εξής:

- Α) Κλέφτης,
- Β) Βάλια-Κίρνα, Βαθύλακκος,
- Γ) Κουκουρούτζος – Τσούκα Ρόσσα,

Όσον αφορά την εσωτερική διάταξη των επιμέρους ζωνών του Ε.Π. κρίνουμε απαραίτητη την θέσπιση πέντε (5) περιοχών ΑΠΟΛΥΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ:

- 1. Χαράδρα Αώου,
- 2. Αλογότοπος,
- 3. Χαράδρα Μέγα Λάκκου-Βίκου,
- 4. Καζιακός-Κούστα,
- 5. Βάλια Κάλντα-Αρκουδόρεμα.

Απαραίτητο τέλος, είναι να αναφερθούν ορισμένα πρακτικά θέματα που αφορούν τη λειτουργία του Εθνικού Πάρκου:

1. **Η Διοίκηση** δεν θα στεγάζεται σε αστικό κέντρο αλλά στον μεγαλύτερο οικισμό που βρίσκεται μέσα ή στα όρια του, δηλ. με τα σημερινά δεδομένα στην Κόνιτσα. Απαραίτητοι θεωρούνται κάποιοι περιφερειακοί σταθμοί σε διάφορα χωριά και κυρίως σε εκείνα που βρίσκονται μέσα στο Εθνικό Πάρκο. Έτσι λοιπόν μια κεντρική διεύθυνση με επτά περιφερειακούς σταθμούς επανδρωμένη με ένα σημαντικό αριθμό προσωπικού (διεύθυνση – επιστήμονες – φύλακες), που θα πρέπει να υπολογίζεται συνολικά γύρω στα 30-40 άτομα, θεωρείται ικανοποιητική. Πρέπει να σημειωθεί πως η διοίκηση του Εθνικού Πάρκου δεν θα έχει απολύτως καμιά σχέση με τα σημερινά δασαρχεία και θα αποτελεί έναν εντελώς ξεχωριστό οργανισμό, όπως άλλωστε συμβαίνει και σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη.

2. **Το υπάρχον οδικό δίκτυο** που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες του Ε.Π., είναι ήδη ιδιαίτερα πυκνό, γι' αυτό το μόνο που χρειάζεται είναι μια καλή συντήρηση, ενώ αρκετά παρακλάδια **θα πρέπει να κλείσουν οριστικά.**

3. Σε ορισμένα σημεία θα πρέπει να τοποθετηθούν πυροφυλάκια, φυλάκια και παρατηρητήρια για τους επισκέπτες ενώ στα όρια, σε συγκεκριμένες περιοχές, θα μπορούσε να κτισθεί κάποιο μικρής χωρητικότητας ορειβατικό καταφύγιο. Τα δάνεια για την κατασκευή εναρμονισμένων με το περιβάλλον ξενώνων θα πρέπει να δίνονται αρκετά συχνά και εύκολα, αποκλειστικά σε μόνιμους κατοίκους, έχοντας σαν πρότυπο τους ξενώνες του ΕΟΤ στο Πάπιγγο.

Γίνεται λοιπόν εύκολα κατανοητό πως όσον αφορά την αξιοποίηση ή καλύτερα **ανάδειξη** του φυσικού αποθέματος της μοναδικής αυτής περιοχής, θα χρειαστούν ελάχιστα χρήματα ενώ τα έξοδα λειτουργίας του μπορεί να καλυφθούν με την θέσπιση κάποιου εισιτηρίου για τους επισκέπτες.

Σίγουρα η υλοποίηση και εφαρμογή ενός τέτοιου σχεδίου συναντά πολλά εμπόδια, τα οποία όμως, εάν πράγματι ενδιαφερόμαστε για το μέλλον του τόπου μας, θα πρέπει να τα ξεπεράσουμε, διότι σε λίγο θα είναι πολύ αργά πια...

Αναπτυξιακές Πρωτοβουλίες
της Ομοσπονδίας Αδελφοτήτων
Επαρχίας Κόνιτσας

Με πρωτοβουλία της ομοσπονδίας των Αδελφοτήτων της επαρχίας Κόνιτσας, πραγματοποιήθηκε στις 3-6-1989, στο Δημαρχείο της Κόνιτσας, συνέδριο στο οποίο παραυρέθηκαν εκτός από το κλιμάκιο του Δ.Σ. της Ομοσπονδίας, τους προέδρους και εκπροσώπους των Αδελφοτήτων, ο Δήμαρχος Κόνιτσας Ιωάννης Γουσγούνης, ο Νομαρχιακός Σύμβουλος κ. Μάκης Χατζηεφραιμίδης, ο Πρόεδρος και η Διευθύνουσα Σύμβουλος της Εταιρείας ΚΟΝΙΤΣΑ -ΛΑΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ, Γιάννης Τσαρούχης και Ελένη Παπαμιχαήλ.

Πρόεδροι και μέλη των Κοινοτικών Συμβουλίων των Κοινοτήτων της Επαρχίας και εκπρόσωποι διαφόρων άλλων τοπικών συλλόγων, όπως: του Εξωραϊστικού Συλλόγου Κόνιτσας, του Συλλόγου Γυναικών κ.α. Στη συγκέντρωση παραυρέθηκαν και έλαβαν μέρος στις συζητήσεις οι κ.κ. Σταύρου Ευρωβουλευτής, Αντώνιος Φούσας Πολιτευτής εκπρόσωπος της Ένωσης Επιστημόνων Ηπειρωτών, ο Αναστάσιος Δάφνης, Πολιτευτής, ο Σωτήρης Βλάχος, ο επιχειρηματίας Μάκης Παπαδόπουλος και πολλοί άλλοι.

Κύριο θέμα του Συμβουλίου ήταν η συμβουλή του ΜΟΠ Δυτικής Ελλάδας στην ανάπτυξη της επαρχίας Κόνιτσας και οι δυνατότητες χρηματοδότησης διαφόρων αναπτυξιακών έργων από τα προβλεπόμενα κονδύλια του ΜΟΠ.

Εισηγητής του θέματος ήταν ο Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Μιχάλης Μαρτσέκης, ο οποίος ενημέρωσε τους παραυρισκόμενους για τις πολλές δυνατότητες που παρέχει το ΜΟΠ, για χρηματοδότηση διαφόρων αναπτυξιακών έργων που θα βοηθήσουν την ανάπτυξη της Επαρχίας καθώς επίσης και για τον τρόπο άντλησης των προβλεπομένων κονδυλίων. Ειδικότερα ανακοίνωσε, ότι η ομάδα εργασίας των επιστημόνων της επαρχίας που συγκρότησε η Ομοσπονδία, κατάρτισε ήδη μία τεχνικοοικο-

νομική μελέτη η οποία χαρακτηρίζεται από αρτιότητα και αφορά το οδικό δίκτυο της Επαρχίας, συνολικής δαπάνης 1.200.000.000 δραχμών το οποίο κατά ποσοστό 700 μπορεί να απορροφηθεί από προβλεπόμενο για το σκοπό αυτό κονδύλιο, στη σύμβαση του ΜΟΠ που υπογράφηκε μεταξύ ΕΟΚ και Ελλάδας. Επεσήμανε ότι η μελέτη είναι καθ' όλα έτοιμη για να υποβληθεί στις αρμόδιες υπηρεσίες για έγκριση, αλλά για το σκοπό αυτό θα πρέπει το ταχύτερο να δημιουργηθεί επενδυτικός αναπτυξιακός φορέας, ήτοι: ο αναπτυξιακός Σύνδεσμος στον οποίο θα μετέχει ο Δήμος Κόνιτσας και οι Κοινότητες της επαρχίας μας, διευκρινίζοντας, ότι οι Κοινότητες με τη συμμετοχή τους στον αναπτυξιακό σύνδεσμο, δεν χάνουν την διοικητική αυτοτέλεια τους, αφού ο σύνδεσμος αυτός είναι καθαρά αναπτυξιακός και δεν συσχετίζεται με το θέμα της συγχωνεύσεως των Κοινοτήτων.

Μετά την εισήγηση του Μιχάλη Μαρτσέκη, έλαβε το λόγο ο ευρωβουλευτής Σταύρου, ο οποίος αφού συνεχάρηκε την Ομοσπονδία για τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει για να απορροφήσει κονδύλια από τα προβλεπόμενα ΜΟΠ τα οποία δεν τα απορροφούμε από έλλειψη μελετών και πρωτοβουλιών, υποσχέθηκε ότι θα βοηθήσει προσωπικό ο ίδιος για την προϋπόθεση της έγκρισης της επενδυτικής πρωτοβουλίας για το οδικό δίκτυο και για την ανάπτυξη των λουτρών Αμαράντου και Καβασίων, αφού υπάρχουν ήδη έτοιμες μελέτες για τις επενδύσεις αυτές.

Επακολούθησε στη συνέχεια συζήτηση μεταξύ των παραυρισκομένων.

παίρνοντας το λόγο ο Γενικός Γραμματέας της Ομοσπονδίας Στυλιανός Νούτσης, μεταξύ των άλλων είπε: Διαπιστώθηκε η ομόθυμη επιθυμία για να υλοποιηθεί η πρωτοβουλία αυτή και ότι η Ομοσπονδία δε θα σταθεί μόνο σ' αυτό αλλά θα αναλάβει και άλλες πρωτοβουλίες για την εν γένει ανάπτυξη της περιοχής.

Θέση της Ομοσπονδίας, τόνισε, είναι η οικονομική ανάπτυξη της επαρχίας, χωρίς όμως να γίνεται καταστροφή του περιβάλλοντος και για τούτο θα πρέπει πριν από οποιαδήποτε δραστηριότητα, να υπάρχει γνωμάτευση των αρμοδίων επιστημόνων.

Στη συνέχεια, αποφασίσθηκε να συντάξει η Ομοσπονδία ένα σχέδιο καταστατικού του Αναπτυξιακού Συνδέσμου και να το στείλει για επεξεργασία στο Δήμαρχο, στο Νομαρχιακό Σύμβουλο Μάχη Χατζηφραιμίδη και στους Προέδρους των Κοινοτήτων, ώστε το ταχύτερο να συσταθεί ο Σύνδεσμος και να καταστεί επιτυχής η υποβολή της επενδυτικής αίτησης για τη χρηματοδότηση της μελέτης του οδικού δικτύου, που θα αποτελέσει τη βάση άλλων αναπτυξιακών έργων.

το κλιμάκιο της Ομοσπονδίας στο οποίο, εκτός από τον Πρόεδρο μετείχαν, η Αντιπρόεδρος Νίκη Γκουντουβά, ο Γενικός Γραμματέας Στυλιανός Νούτσης, ο ταμίας Δημήτρης Σδούκος, τα Μέλη του Δ.Σ. Φάνης Φασούλης και Αριστείδης Μπλιθικιώτης καθώς και οι: Σόλων Γορίτσας, Κλειδωνιά, Αρίστος Παπατρύφων, Πουρνιά, Φάνης Βαζούκης, Πυρσόγιαννη, Ελένη Ζάρα και Βασίλης Αθανασίου Κεράσοβο, Ελένη Πέτσιου και Μάγδα Σερίφη, Μόλιστα, Βασίλης Βλάχος, Εξοχή, Νώντας Παπαχρήστου, Οξυά, Πανταζής Στέφανος και Νούτσης Κωσταντίνος Ασημοχώρι και πολλοί άλλοι.

Στη συνέχεια επισκέφθηκαν πολλά χωριά, όπου έγινε ενημέρωση των κατοίκων για τους σκοπούς της Ομοσπονδίας και οι οποίοι υποδέχθηκαν το κλιμάκιο με μεγάλη χαρά.

Η επιστροφή στην Αθήνα έγινε στις 5-6-89.

Ο Πρόεδρος
Μιχ. Μαρτσέκης
Ο Γραμματέας
Στυλ. Νούτσης

ΤΟ ΚΟΥΤΣΕΚΙ ΣΤΟ ΠΕΚΛΑΡΙ (ΑΜΙΛΙΚΟ ΕΛΛΗΝΙΚΑ)

Βαγγ. Βουρδούκα

Το κουτσέκι είναι τουρκική λέξη. Ήταν στο χωριό μας ένα κτίριο 15 μέτρα, διώροφο, με πάτωμα, ταβάνι, μπασιά, τζάκι. Αυτά επί Τουρκίας. Το χωριό μας ανήκε σε 3 μπέηδες. Οσμάνμπεης Αλήμπεης, Ριστίμπεης. Έρχονταν ταχτικά στο χωριό να εισπράξουν, να ιδούν για οτιδήποτε. Πηγαίναν στο Κουτσέκι, που ήταν δικό τους. Στο υπόγειο, στο κατώι, τα ζώα και απάνω αυτοί. Στο κουτσέκι οδηγούσαν δύο σκάλες και μια πόρτα με δύο φύλλα. Το υπόγειο εκτός που χρησίμευε για τα ζώα, χρησιμοποιούνταν και για αποθήκη. Είχε και χώρισμα που βάζαν μέσα βαένια με κρασί.

Όπως μου 'λεγε ο πάππος, τότε επί Τουρκίας καθόταν δικαστής τούρκος εκεί και μάζευε τα δέκατα (το 10%).

Ας δούμε τώρα την ιεραρχία που είχε το χωριό. Εκτός από τον Μουχτάρη -τον Πρόεδρο - με το συμβούλιο, έβγαζε και 2 ή 3 δημογέροντες που αυτοί κρατούσαν τα χαρτιά του χωριού και οι χωριανοί πληρώναν τα βασιλικά δασίματα, που τα λέγαν τα «Νζιλέπια», τα βεργιά. Φόροι πληρώνονταν για τα γιδοπρόβατα, τα χοντρά ζώα και για την παραγωγή γενικά. Τις εισπράξεις τις διναν στο Μουχτάρη και αυτός τις παράδινε στην Κόνιτσα, στον Καϊμακάνη, που ήταν ο αστυνόμος. Από κει και πέρα πήγαιναν στους αρμόδιους. Έτσι γινόταν μετά και στο Ελληνικό ο πρόεδρος έγραφε σε μια κατάσταση πόσα γιδοπρόβατα είχε ο καθένας, πόσα χοντρά, και τα έστελνε στο Δημόσιο Ταμείο. Αμα πήγαινες και τα πλήρωνες, καλώς, μετά κοβόταν ένταλμα συλλήψεως, σε βουτούσαν και σε κλειούσαν μέσα.

Μετά τους δημογέροντες βγάζαν και δυο πρωτόγερους κλητήρες. Αυτοί όταν έρχονταν στο χωριό Καϊμακάνος, Ζαπτιέδες, ο Τσαούσης με το Καρακόλη με την Κοσιάδα, αυτοί ήταν αρμόδιοι να τρέξουν να εξυπηρετήσουν ό,τι

θα τους 'λέγαν' φαί, ζαϊρέ, ξύλα για φωτιά και ό,τι άλλο. Ζαϊρές είναι το άχυρο, το χορτάρι. Όλα μαζί τα λέγαν ζαϊρέ και σπηλιζείται ακόμα στους μεγάλους να λένε: «πάω να πάρω ζαϊρέ». Όλα τα πρόσωπα που βάζαν έπρεπε να ήταν σε μεγάλη ηλικία και να μην είχαν ανάγκη να πάνε ταξίδι στη Βλαχιά, που τότε ήταν το μισό Πικλάρι. Εξαιρούνταν και η μαστοράντζα που εργαζόταν στα Ζαγόρια, στα Πωγώνια κι άλλου. Αυτή ήταν η ιστορία του (κουτσεκιού) επί Τουρκίας: κέντρο διερχομένων, ξενώνας. Από το 1913 έγινε αμιλικό, που εξυπηρετούσε έλληνες. Από εδώ και πέρα αρχίζουν οι ιστορίες του πάππου μου. Όπως προείπα ο πάππος μου 60 χρόνια έζησε με τους Τούρκους και 34 με το ελληνικό, σύνολο 94. Από ό,τι μου έλεγε και από ό,τι θυμάμαι εγώ και όταν ήρθε το Ελληνικό ο πάππος ήταν πάντα σε κοινοτικές δουλειές. Έκανε αποκοπάρος με τον Παναγ. Μπλιάνζα. Οι αποκοπάροι ήταν 2 φερέγγυα πρόσωπα, μεγάλα, και όταν γίνονταν ζημιές και δεν συμφωνούσαν αυτός που έπαθε τη ζημιά με τον αγροφύλακα, φώναζαν του αποκοπάρους και εκτιμούσαν τη ζημιά και ό,τι λέγαν αυτοί ήταν και το σωστό. Το 1930 ανέλαβε επίτροπος της εκκλησίας του Άι-Γιώργη έως το 1934. Από δω και πέρα θυμάμαι καλά, ήμουν 12 χρόνων, ο Άι-Γιώργης είχε πολλή περιουσία: χωράφια, καρυδιές, σταφύλια. Εργάτες μάζευαν φορτώματα καρύδες και τα έβαζαν στο αμιλικό. Δηλαδή το αμιλικό τώρα έγινε αποθήκη Ελληνικιά και εξυπηρετούσε και έλληνες διερχομένους.

Για παράδειγμα, έρχονταν οι καλαντζήδες (γανωτήδες) των Αγίων Αποστόλων και μέχρι το πανηγύρι της Αγίας Παρασκευής γάνωναν όλα τα αγγεια. Πληρώνονταν και έφευγαν. Επίσης ταχτικά έρχονταν βλάχοι από τη Μπριάζα (Δίστρατο): ο Γούσια Μάιπας με σανίδια και ένας άλλος που πουλούσε κατράμι, πιπέρι, κόκκινο και ξυλοκέρατα. Τρέχαμε εμείς τα παιδιά με ένα πενηνταράκι και μας έδινε μια χούφτα. Πολλά χρόνια έκανε ο Νότας Παχούρζης από την Κινέτα, μπαλωματής ως το

1939, που εξαφανίστηκε. Πήραν τα υλικά και τα πήγαν στο σχολείο, σήμερα «πάρκινγκ» για τα αυτοκίνητα.

1935. Ο πάππος και ο χωροφύλακας Λεωνίδας, ο Λεωνίδας ήταν μόνιμος στο χωριό και έπαιρνε και άλλον ένα. Συνήθως έρχονταν γιορτές περιν απολύσει η εκκλησία. Μετά την απόλυση, όταν έβγαιναν στο χαγιάτι, ο Λεωνίδας έβγαζε τον κατάλογο και φώναζε τα ονόματα. Εκεί ο πάππος έπαιζε τη μεγαλύτερη μαστοριά, εννοώ πονηριά. Εδώ χρειάζεται μια διευκρίνιση. Όπως βγαίνομε από την εκκλησία, αριστερά στον τοίχο της εκκλησίας έως την κορυφή και 5 μέτρα δίπλα απάνω στα καπάκια είχαν σανίδια πλανισμένα, κανονικό πάτωμα. Εκεί κάθονταν οι πλούσιοι. Στα καπάκια κάθονταν η φτωχολογιά. Όπως και να 'ναι το χρήμα φέρνει τον εγωισμό. Αμέσως οι παραλήδες βγάξαν τις σακκούλες. Μέσα στη φανέλα είχαν τσέπη και η σακκούλα κρέμονταν από το λαιμό με σπάγκο. Ήταν σίγουρο πορτοφόλι. Και να κοβόταν ο σπάγκος έμενε η σακκούλα στην τσέπη, της φανέλας. Περίμεναν με τις σακκούλες στο χέρι ώσπου να τελειώσουν τα ονόματα που διάβαζε ο χωροφύλακας. Μετά έδινε στον πάππο μου, τον κατάλογο και πήγαινε τον κατήφορο από τη δεξιά πάντα ως πίσω στις γυναίκες. Όσους δεν ήταν εκεί έπρεπε να τους ειδοποιήσει να παν το απόγευμα να πληρώσουν. Εκεί ο πάππος έκανε την κατεργαριά. Αν ήταν κανένας στην εκκλησιά και τον είχε ο κατάλογος γραμμένο, του 'λεγε στα κουδαρίτικα, που είναι η γλώσσα των μαστόρων, «φορείς κούλδες να κρυνιάσεις». Αν του 'λεγε φόρο σήμαινε ότι θα πληρώσει και έγραφε στον κατάλογο θα πληρώσει». Αν του 'λεγε δεν φόρο του ξεφύλλιαζε: «καψάλα θα σε ξεσύρει ο Κοσπεντάρας». Έγραφε ο πάππος «δεν τον βρήκα, είναι ταξίδι». Με τον τρόπο αυτό γλίτωνε η φτωχολογιά. Φυσικά θα τα πλήρωναν μέσα στο χρόνο. Κάναν το κουμάντο τους. Ξέραν ότι χρωστούσαν. Τώρα εξηγώ τα μαστορικά: «Φορείς κούλδες να κρυνιάσεις» σημαίνει: έχεις χρήματα να πληρώσεις; «φόρο» = έχει

και θα πληρώσει. «Δεν φόρο» = δέν έχει. «κα-
ψάλα θα σε ξεσύρει ο Κοσπεντάρας ή μπάτσος»
= φύγε θα σε πάρει ο χωροφύλακας. Μετά ό-
λη την ώρα ως το μεσημέρι κάθονταν στο χα-
γιάτι, πλήρωναν, κουβέντιαζαν. Οι μερακλή-
δες ταβλαδόροι έπαιζαν τάβλι, οι χαρτοπαίχτες
κολτσίνα και άλλα. Όποιος έχανε πλήρωνε 2
λουκούμια ή δύο μπισκότα του φράγκου και 50
λεπτά για το τάβλι. Για τα χαρτιά συν 2,5
δραχμές. Ο πάππος έφερνε γύρα το χωριό για
να ειδοποιήσει να παν το απόγευμα να πληρώ-
σουν και συνάμα έκανε και κουμάντο για φαί -
αυγά, τυρί, καμιά πίτα και κρασί - τα πήγαινε
στο κοινοτικό κατάστημα, όπου τρώγαν και πε-
ρίμεναν. Αργά το απόγευμα φεύγαν για την
Κόνιτσα. Τους συνόδευε ως τον ποταμό - «Ό-
ρα καλή, παιδιά» - «Γιά σου, Μάστρο Γιώρ-
γη». Μια φορά τους είχε πάει πίτα. Ήταν κα-
λή με τυρί και αυγά, αλλά δεν ήταν άσπρη,
φτιαγμένη με άχνη αλεύρι, που το αγόραζαν,
ήταν με μαύρο αλεύρι, σταρίσιο, αλεσμένο στο
μύλο του χωριού. Οι 2 χωροφύλακες που την
είδαν έτσι καστανή ούτε που δοκίμασαν. Το α-
πόγευμα που κατέβηκε ο πάππος τον κατήφορο
στο γραφείο βρήκε την πόρτα κλειστή. Την α-
νοίγει, βλέπει την πίττα και το κρασί επάνω
στο τραπέζι. Κοιτάζει μήπως ήταν εκεί γύρα
τίποτε, είχαν φύγει. Τσακώνει την πίτα την
τρώνει, πίνει και το κρασί. Έγινε φέσι. Ύστερα
πήγε το πιάτο και το μπουκάλι από χει που τα
πήρε. Το βράδυ είχε να λέει:

- Τι έγινε; τον ρωτά ο πατέρας μου -Μου χά-
λασαν το στομάχι σήμερα οι μπάτσοι. - Τι σου
'καναν; - Ρωτάς τι μου 'καναν, δεν έφαγαν την
πίτα και φύγαν. Επειδή δεν τους βρήκα την έ-
φαγα κι εγώ, ήπια και το κρασί και την έκανα
ταράτσα, αυτό έπαθα, που θα μου παν, θα
ρθουν πάλι και θα τους φτιάξω εγώ. Οι μέρες
περνούν ήρθαν πάλι για εντάλματα, για κλή-
σεις για το δικαστήριο. Ο παππούς πρόθυμος
να τους εξυπηρετήσει σε ό,τι του λέγαν, αλλά
για φαγητό τίποτε.

Δεν τους άφηνε από κοντά επίτηδες. Πέ-

ρασε το μεσημέρι, τίποτε για φαί ο παππούς.
Δεν λέγαν και τίποτε και πήραν την απόφαση
να φύγουν. Ο παππούς τους έβγαλε μέχρι τον
ποταμό, όπως πάντα, και ύστερα έκανε πάνω
για το σπίτι. Όταν πέρασαν το λάκκο και χαι-
ρετίστηκαν τότε τους είπε: «Δε σας ρώτησα,
παιδιά, αν πεινάτε». Του είπε ο Λεωνίδας:
«Τώρα μας ρωτάς, Μάστρο-Γιώργη, αν πεινά-
με; τώρα που μας πέρασες απ' το λάκκο!» - «τι
να σ' κάνω, Λεωνίδα, εμένα με πονεί το στο-
μάχι ακόμη από την πίττα. Όποιος δεν ξέρει
να παστρέψει να μην κλέβει. Ούτε να κλέψεις
ξέρεις, ούτε να παστρέψεις. Αν την πετούσες ή
την έκρυβες την πίτα, δεν συνέβαινε τίποτε.
Τώρα φύγε νηστικός να μάθεις». Τότε το κα-
τάλαβε ο Λεωνίδας και γύρισε πίσω και του έ-
δωσε ένα μπακέτο τσιγάρα και τον ευχαρίστη-
σε. Εδώ μπαίνει το «πας γεραζόμενος διδασκό-
μενος» Απάντηση του παππού: «Αν σου αρέσει,
ξανακάντο». Από τότε ο Λεωνίδας τύπος και υ-
πογραμμός. Την έπαθε όπως ο άλλος με το ρα-
κί που έγινε γυνί.

Η Δοξασμένη Κοιλάδα (Η Κοιλάδα του Αώου - Η Αρχαία Παρα- ναία)

του Ηλία Ευθ. Παπαζήσι
συν/χου διδασκάλου

Μέρος ΙΙον

Δυστυχώς, ληστρικές δραστηριότητες ε-
μόλυναν και αιματόβαφταν τη γη της. Η εμφα-
νισθείσα ληστοκρατία από το 1850 και εντεύθεν
κατέστη αγιάτρευτη κοινωνική πληγή. Ξέφτισε
το παλαιό επικό νόημα της λέξης «Κλεφτουρ-
γιά» και η εθνική έννοια του «Κλέφτη» έπαυσε
να υπάρχει. «Βρέ τούρκοι κάμετε καλά, γιατί
σας καίμε τα χωριά» έχασε πλέον τη σημασία
του. Γιατί οι ηρωϊκοί «κλέφτες» δεν ληστεύουν
τώρα μόνο τους αγάδες, ληστεύουν με το χειρό-
τερο τρόπο και κάθε Έλληνα χριστιανό αρκεί
να είναι εύπορος. Λεηλατούν και πυρπολούν
χωρίς διάκριση, εάν το χωριό είναι ελληνικό ή
τούρκικο.

Η Κοιλάδα του Αώου λόγω της φυσικής
διαμόρφωσής της υπήρξε γι' αυτούς το ορμητή-
ριό τους, το καταφύγιό τους, το χρυσφύγετό
τους. Κυριαρχούν σ' αυτή χρόνια ο Γεώργιος
Νταβέλης απ' τη Θεσσαλία, ο Γκαρέλιος απ'
το Δίστρατο (Μπριάζα), ο Καραμαγκιόλης
απ' τη Μακεδονία, ο Τόπης απ' το Δίστρατο
και άλλοι. Λέγεται ότι το Δίστρατο εκείνη την
περίοδο είχε περί τους 300 «κλέφτες» απ' τους
οποίους αρκετοί έγιναν ληστές. Οι τρεις Πύλες
της Κοιλάδος του Αώου, η κορυφογραμμή της
Σουσνίτσας, η Βασιλίτσα «Γχορέλια» και ο
Γυφτόκαμπος, τοποθεσίες απομονωμένες και
απόκρυφες ήταν ο φόβος και ο τρόμος των διερ-
χομένων. Σ' αυτές συνήθως οι ληστές υπό την
απειλή των όπλων σταματούσαν τον κάθε δια-
βάτη τον κάθε διερχόμενο. Εκεί τον ερευνού-
σαν, τον ξεγύμνωναν, τον ξυλόδερναν, του α-
φαιρούσαν ό,τι πολύτιμο είχε και πολλές φορές
τον σκότωναν. Πόσοι ταξιδεμένοι που γύριζαν
στην πατρίδα των υπήρξαν θύματα ληστείας
στις ανωτέρω θέσεις και πόσοι τις σκληρές οικο-
νομίες ετών στη ξενιτιά, έχασαν εκεί.

Αλλά και η επιδεικτική εισβολή των λη-
στών στα χωριά, η λεηλασία και η αιχμαλωσία
πολλών ήτο τρομακτική. Η «Παλιγγενεσία»
της 27/9/ 1880 έγραφε: «Την αυγή της 12ης
ιδίου μηνός, 15 ληστές του Νταβέλη εισήλθαν
εις την κώμη του Ζαγορίου Λιασκοβέτσι με
βιολιά και τραγούδια. Έπιασαν χορό στο Με-
σοχώρι, όπου καταβρόχθησαν 5-6 κριάρια, το
μεσημέρι λάκωσαν τους χωριανούς απ' τους ο-
ποίους πήραν 1.500 λίρες σε χρήματα και σε
πολύτιμα είδη που φόρτωσαν σε 7 μουλάρια.
Μεταξύ των άλλων ο ανταποκριτής γράφει:
«Διηγούνται ημίν, ότι ο Νταβέλης είναι κεκα-
λυμμένος υπό λιρών και ντουπίων ισπανικών ας
έχει κρεμασμένας έσωθεν και έξωθεν των γελε-
κίων και πεσλίων του, ώστε είναι όλο κίτρινος
και φλωρένιος. Αι τοκάδες (πόρπες) των τσα-
ρουχιών του αποτελούνταν εκ φλωρινίων αυ-
στριακών χρυσών, η δέ κεφαλή του μαναρίου
του (κριού) και αυτή ολόκληρος ως και τα κέ-
ρατά του κεκαλυμμένα υπό λιρών και αυστρια-
κών φλωρινίων. (Από το αρχείο του Μάνθου
Οικονόμου που δημοσιεύθηκε στο Περιοδικό
«Ζαγόρι» φύλλο 122, σελ. 71, τον Μάϊον του
1986).

Επιβεβαιώνεται ακόμη, ότι ο Νταβέλης
εισήλασε στο χωριό Σκαμνέλι, όπου μεταξύ
των άλλων εισέπραξε απ' το χωριό και τις 200
λίρες φόρο που είχε επιβάλλει στους κατοίκους
ο λήσταρχος Καραμαγκιόλης και εξ αιτίας ταύ-
της ήρθαν σε ρήξη μεταξύ των. Επίσης ο Ντα-
βέλης μπήκε στο χωριό Τσεπέλοβο και σ' άλλα
χωριά του Ζαγοριού με σκοπό τη ληστεία, ως
δε θα δούμε παρακάτω στο χωριό Πάδες ελεη-
λάτησε και έκαψε πολλά σπίτια στην κάτω συ-
νοικία.

Αρχιληστής λοιπόν υπήρξε ο Γεώργιος
Νταβέλης και όχι επικός «Κλέφτης». Ως αρχι-
ληστή δε τον χαρακτηρίζει και το λαϊκό τρα-
γούδι: «Μας πήρ' η μέρα κι η αυγή, γειά σου
Νταβέλ' αρχιληστή. Μας πήρε το μεσημέρι,
Λεωνίδα και Νταβέλη...» Ομολογούνε ότι ο
Λεωνίδας ήτο το πρωτοπαλίκαρο του Νταβέλη
και κατάγονταν απ' τη Σαμαρίνα. Όπως δε

και παραπάνω γράφομε το χρυσφύγετο του Νταβέλη ήτο η Τύμφη και συγκεκριμένα η περιοχή Βρυσχωρίου και Ηλιοχωρίου, όπου υπάρχουν και οι τοπωνυμίες «στη σπηλιά του Νταβέλη».

«Όπως πάλι γράφομε παραπάνω, ως επικός κλέφτης με δραστηριότητα παρουσιάστηκε και ο καπετάν Γκαρέλιος απ' το Δίστρατο. Γρήγορα όμως απέρριψε την ιδιότητα του κλέφτη, έγινε αρχιληστής και ετρομοκράτησε την περιοχή. Εισέβαλε σε πολλά χωριά του Ζαγορίου, Σκαμνέλι, Τσεπέλοβο Φλαμπουράρι, Τσερνέσι, Παλαιοχώρι Λαϊστής και σε πολλά άλλα της περιφέρειας Ζαγορίου και Κονίτσης, τα οποία ελεηλάτησε ελήστευσε και αιχμαλώτους συνέλαβε.

Ο αιμοβορότερος όμως απ' τους ληστές που παρουσιάστηκαν στην Κοιλιάδα του Αώου την περίοδο της ληστοκρατίας ήταν ο Χρήστος Καραμαγκιόλης που κατήγετο απ' τη Μακεδονία. Διέπραξε όχι μόνο λεηλασίες και αιχμαλωσίες, αλλ' έκαμε και πολλούς φόνους. Απαιτητικός και σκληρότατος στην καταβολή των λύτρων και λαφύρων που έπαιρνε απ' τους αιχμαλώτους και άρπαζε απ' τους κατοίκους των χωριών. Την 9η Μαρτίου του 1881, εισέβαλε στο χωριό Σκαμνέλι και ηχμαλώτισε τον ιατρόν Μεγγλίδην και τον εύπορο κάτοικο Βολονάση. Η καταχωρούμενη επιστολή μαρτυρεί την αγριότητα και σκληρότητα του Καραμαγκιόλη και των συνεργατών του: «Σας εγράψαμε δια να μας στείλητε τα χρήματα όσα σας εγράψαμε και σεις γελάτε με τη μας. Είπατε σε πέντε μέρες να μας τα στείλετε και πέρασαν δέκα πέντε και σεις δε εστείλατε ούτε τα μισά. Ηθέλαμε να στείλωμε ταις μύταις και τα φτιά, αλλά θα σας περιμένομε και ακόμα δύο ημέρες και ύστερα το κρίμα στο λαιμό σας... μένομεν.
Καπετάν Χρήστος Καραμαγκιόλης
Καπετάν Γεώργιος Καλογήρου
Καπετάν Νικ. Τόπης.

Εστάλη σοτους κακφύργους ορισμένο χρηματικό ποσό για την απελευθέρωση των αιχμαλώτων, αλλά δεν έμειναν ικανοποιημένοι και ξαναγράφουν: «Ακόμη δύο χιλιάδες λίρες, ει δε

μη ελάτε να πάρετε τα κεφάλια των ανθρώπων σας» (Απ' το δημοσίευμα του Μάνθου Οικονόμου στο Περιοδικό το «Ζαγόρι» σελ. 132 - 133 φ. 116 Ν/βρίου 1987). Κατά το δημοσίευμα δέ του κ. Οδ. Φραγκούλη στο Περιοδικό «Ζαγόρι» τον Ιανουάριο 1988 (φ. 118) τα λύτρα που ζήτησαν οι ανωτέρω ληστές, ως και τρόφιμα, τσαρούχια και άλλα εφόδια τα μετέφερε σ' αυτούς ο ιερέυς του χωριού Παπασταύρος. Ισχυριζόμενος όμως ο Καραμαγκιόλης ότι ο Παπασταύρος κράτησε μέρος αυτών, εισέβαλε στο Σκαμνέλι, έσυρε τον Παπασταύρο στο Μεσοχώρι και τον χτύπησε στο κεφάλι με τσεκούρι. Σε λίγο ο δυστυχής Παπασταύρος απέθανε.

Αληθές πάλι είναι, ότι ο Καραμαγκιόλης στη τοποθεσία «Χαίρι» της περιφέρειας Ηλιοχωρίου, κοντά στο Γυφτόκαμπο, έσφαξε σαν αρνιά, δύο κατοίκους του Ηλιοχωρίου τον Παναγιώτη Παϊσην και τον αγροφύλακα Βασίλειον Μπρούμα, γιατί δεν υπήκουσαν στη διαταγή του να μη βγεί κανείς έξω απ' το χωριό ορισμένη ημέρα «Και γάτα αν θα βγει έξω απ' το χωριό, θα σκοτωθεί» ήταν η διαταγή του. Είχε θετική πληροφορία ο Καραμαγκιόλης, ότι εκείνη την ημέρα θα γύριζε στο χωριό του ο Μιχαήλ Νασιώκας απ' τα Ιωάννινα. Εθεωρείτο ο Νασιώκας, ένας απ' τους ευπορότερους κατοίκους του Ηλιοχωρίου και η αιχμαλωσία του θα ήτο πολύ επικερδής στους ληστές. Η γυναίκα όμως του Νασιώκα κατάλαβε ότι η απαγόρευση των κατοίκων να μη βγούν έξω απ' το χωριό, σκοπό είχε την αιχμαλωσία του άνδρα της που τον περίμενε εκείνη την ημέρα να γυρίσει απ' τα Ιωάννινα και θερμοπαρακάλεσε τον αδερφό της Παναγιώτη Παϊσην με κάθε τρόπο να ειδοποιήσουν τον άνδρα της να ξεφύγει την αιχμαλωσία. Εκείνος ο δυστυχής, εκάμφθη απ' τις παρακλήσεις και δάκρυα της αδερφής του, πήρε τον αγροφύλακα του χωριού Βασίλειον Μπρούμα, και ξεκίνησαν προφυλακτικά πάντοτε να συναντήσουν τον ερχόμενο απ' τα Ιωάννινα Νασιώκην και να του πουν τα συμβάντα. Δυστυχώς όμως στην τοποθεσία «Χαίρι» συνελήφθησαν και εσφάγησαν σαν αρνιά, απ' τον

Καραμαγκιόλη, όπως είχε προειδοποιήσει. Τα κεφάλια των σφαγιασθέντων τα ετοποθέτησε σε πλακόπετρες δεξιά και αριστερά του δρόμου, και έμειναν οι πέτρες αυτές άθικτες μέχρι της σήμερα, σύμβολο της αγριότητας του ληστήρχου Καραμαγκιόλη. Εν τω μεταξύ έφθασε και ο Νασιώκας τον οποίο οι ληστές δεν εγνώριζον προσωπικά.

Φτωχικά ντυμένος με σακούλα στη πλάτη του γεμάτη πέταλα και καρφιά προσποιήθηκε τον πεταλωτή και μπήκε στο χωριό απαρατήρητος. Δεν πέρασε πολύ χρονικό διάστημα και ο Νασιώκας, αιχμαλωτίστηκε. Ήταν όμως και πάλιν τυχερός. Τα μεσάνυχτα που δεμένος κοιμόταν ανάμεσα σε δύο ληστές παραδόξως βρέθηκε άδετος. Εχμεταλλεύθηκε τον βαρύ ύπνο των ληστών και εδραπέτευσε. Ήταν 11 Νοεμβρίου, εορτή του Αγίου Μηνά που γλύτωσε απ' την αιχμαλωσία και οι πάντες απέδωσαν την απαλλαγή του στο Θεό, πρεσβείας του Αγίου Μηνά. Οι οικείοι του για ανάμνηση της σωτηρίας του κάθε χρόνο στις 11 Νοεμβρίου τελούσαν θεία Λειτουργία στο Ναό του Αγίου Μηνά και ύψωμα στο σπίτι. Το έτος 1911 ο Αθανάσιος Μιχ. Νασιώκας, απ' το Ηλιοχώρι και ιατρός με τριετή κοινωτική σύμβαση στο χωριό Πάδες, επρόκειτο με τη λήξη της σύμβασης του να επανέλθει στο χωριό του και να εγκατασταθεί μόνιμα σ' αυτό.

Στο ξεκίνημά του, έκτακτη ασθένεια κατοίκου των Πάδων εματαίωσε την αναχώρησή του. Παρέμεινε για την ιατρική περίθαλψη και παρακολούθηση της εξέλιξης της ασθένειας ως τότε συνήθιζαν οι γιατροί. Έστειλε όμως τις ετοιμασμένες αποσκευές του με φορτηγά ζώα στο Ηλιοχώρι και μαζί και τη γηραιά μητέρα του Χρυσούλα. Στον Αώο ποταμό και ακριβώς στη γέφυρα Πάδων Παλαιοχωρίου, οπλισμένη ομάδα σταμάτησε την αποστολή. Ερεύνησε τις αποσκευές και αφήρησε ό,τι άρεσε σ' αυτήν. Επίσης με την απειλή των όπλων αφήρησε απ' τη μητέρα του ιατρού 50 χρυσές λίρες και εξαφανίστηκε προς άγνωστη κατεύθυνση. Τούρκικο απόσπασμα που κατέφθασε αυθημερόν δεν ανακάλυψε τίποτε.

Άλλοτε πάλι, ο ιατρός Αθανάσιος Νασιώκας, γύριζε απ' τη Λαίιστα έφιππος στο χωριό του μόνος.

Στη τοποθεσία «Γκουρκουλίου» της περιφέρειας Ηλιοχωρίου, άγνωστος οπλισμένος τον σταμάτησε και τον πρόσταξε να κατέβει απ' το ζώο προσπαθούσε ο άγνωστος να τον ληστέψει ή να τον σκοτώσει ακόμη. Ευτυχώς ο βοσκός Ηλιοχωρίου Γεώργιος Ζαμπάκης που βοσκούσε τα πρόβατα του χωριού στην περιοχή εκείνη, αντελήφθηκε το μελετημένο κακό. Φώναξε δυνατά, ζήτησε τη βοήθεια των κατοίκων, κι ο κακοποιός έφυγε άπρακτος.

Κι άλλες πολλές επιδρομές, λεηλασίες και φόνους έκανε ο Καραμαγκιόλης στο χωριό του Ζαγορίου και της Κοιλιάδας του Αώου. Το χωριό Παλαιοχώρι - Λαίστης, χωριό ανθηρότατο που αριθμούσε 50 οικογένειες ερημώθηκε τελείως απ' τις συχνές επιδρομές των ληστών Καραμαγκιόλη, Γκαρέλιο, Τόπη και άλλων πολλών. Το κακό δε συνεχίστηκε στο χωριό αυτό και μετά την απελευθέρωση το έτος 1913. Το έτος 1927 το ζεύγος Κατσαμάνη υπήρξε το τελευταίο θύμα της αγριότητας των ληστών. Βρέθηκε καταχρεουργημένο. Έκτοτε το Παλαιοχώρι έσβησε, ερημώθηκε τελείως. Σήμερα τα ίχνη του αποτελούν λυπηρή ανάμνηση. Ο Καραμαγκιόλης, όπως γράψαμε ήτο απ' τη Μακεδονία συγκεκριμένα απ' το χωριό Δέλινο. είχε όμως αδελφή παντρεμένη στον κάτω μαχαλά των Πάδων και το σπίτι της, ήταν το χρυσφύγετό τού Καραμαγκιόλη. Ύστερα απ' αρκετό χρονικό διάστημα, το χρυσφύγετό του το ανακάλυψαν οι Τούρκοι και επεχείρησαν να τον συλλάβουν. τους διέφυγε όμως, γιατί όπως λέγεται τον διευκόλυνε στη φυγή, ο τότε Μουχτάρης των Πάδων. Τότε οι κάτοικοι των Πάδων εχαρακτηρίστηκαν απ' τους Τούρκους ως ληστοφόροι και υπέφεραν πολλά δεινά απ' αυτούς. (ξυλοδαρμούς, ταλαιπωρίες, φυλακίσεις κλπ.

Αλλά και απ' τους ληστές υπέφερε πολλά δεινοπαθήματα το χωριό Πάδες. Επιδρομές,

λεηλασίες, πυρπολήσεις, αιχμαλωσίες, φόνοι έγιναν στο χωριό αυτό κατά την περίοδο της ληστοκρατίας και μετέπειτα ακόμη. Ο κ. Αναστάσιος Ευθυμίου εκλεκτός ιστοριοδίφης και ανταποκριτής τοπικών εφημερίδων και περιοδικών, συμμετείχε στον διαγωνισμό του Τσουμανίου βραβείου για συγγραφή βιβλίου «Συμβολή εις την ιστορία του χωριού Πάδων Κονίτσης. «Συνέλεξε πολλές ελεγμένες πληροφορίες για τις βιοπραγίες των ληστών που διέπραξαν εις το χωριό Πάδες και τις καταχωρούμε, όπως ο ίδιος κ. Ευθυμίου τις αναγράφει: Εφημερίς 2/4/1878 δημοσιεύεται Οι Πάδες αποτελούνται εκ 200 οικογενειών. Το παρελθόν Σάββατον εισήλθον λησταί οπλισμένοι δια σωσεπώ. Επυρπόλησαν 16 οικίας, εφόνευσαν δύο γυναίκας και έναν άνδρα. Εφόνευσαν και τον Ηγούμενον της Αγίας Παρασκευής, ελεηλάτησαν και την Εκκλησίαν, όπως και τον Άγιον Νικόλαον. Κατόπιν ετράπησαν εις φυγήν.

- Ο Γεώργιος Νταβέλης ελεηλάτησε το χωριό και έκαψε περί τα 40 σπίτια. Οι κατεστραμμένοι εγκατέλειψαν το χωριό και εγκατεστάθησαν στην περιφέρεια Αγρινίου.

- Ληστές εδολοφόνησαν τον Γεώργιον Κασκαβέλην και τον αποκεφάλισαν.

- Το 1893 προσπάθησαν οι ληστές να ληστέψουν τον Μουχτάρη Ιωάννη Τζουβέκα. Επειδή δεν κατόρθωσαν να τον συλλάβουν, σκότωσαν τη γυναίκα του Μαρία Τζουβέκα.

- Στο πλούσιο σπίτι του Ρουκά οι ληστές κρύφθηκαν από βραδύς στο υπόγειο του σπιτιού μαζί με τα γιδοπρόβατα. Τη νύχτα τους ελήστευσαν με βασανιστήρια.

- Άλλοτε την ημέρα του Αγίου Αθανασίου οι ληστές έπιασαν την Κεντρική θύρα της Εκκλησίας για να ληστέψουν τους πλούσιους Παδιώτες και κυρίως τους Ντουμπεσαίους και Εξαρχόπουλον οι οποίοι ξέφυγαν απ' την αφύλακτη πόρτα του Γυναικωνίτη.

Έπιασαν τότε τον μπακάλη Ιωάννη Μπισογιάννη και τον λήστευσαν. Γλίτωσε το σκοτωμό γιατί είχε 7 κοπέλλες.

- Την ίδια ημέρα, ελήστευσαν την Αγγέλω Μπουγιακλή. Την ανακάλυψαν με προδοσία κρυμμένη στο ταβάνι της Εκκλησίας. Την οδήγησαν στο σπίτι της, όπου τη ζεμάτισαν με καυτό λάδι τρεις φορές για να μαρτυρήσει τα χρήματά της.

- Συχνές απόπειρες έγιναν να ληστέψουν τους μεγαλεμπόρους Ντουμπεσαίους που φημίζονταν για τις πολλές χρυσές λίρες. Δεν μπόρεσαν όμως να τους ληστέψουν, γιατί εκείνοι ελάμβανον τα προληπτικά μέτρα. Σε μια απόπειρα, τραυματίσθηκε και ένας νεαρός κάτοικος του χωριού, όπως και Αθηναϊκή Εφημερίς του Οκτωμρίου του 1905 αναγράφει: «Εις Πάδες χωρίον Βλαχόφωνον του τμήματος Κονίτσης, λησταί περί τους 35 απειπειράθησαν να ληστεύουν ευκατάστατον κάτοικον. Απέτυχαν όμως ευτυχώς και ετραυμάτισαν παιδίον μόνον, το οποίον μετέφεραν εις Ιωάννινα προς θεραπείαν. Φ.Τ.Η. 637, 16/9/1905.

Κατά τις πληροφορίες που έχομε καπετάνιος στη ληστρική αυτή επιδρομή ήτνα ο Ντάβανος απ' το Αγρίνιο. Και άλλοτε απειπειράθη να ληστεύσει τους Ντομπεσαίους στις Πάδες ο Ντάβανος, αλλ' απέτυχε.

- Στη θέση «Σιάδι» του Μπιζιάνη έπιασαν οι κλέφτες την Γίτσα Ν. Ρώσιου. Την εξακοποίησαν και εις αθλία κατάσταση την εγκατέλειψαν έξω απ' το Παλαιοσέλλι.

Εκτός απ' τις ανωτέρω ληστείες που αναγράφει ο κ. Ευθυμίου, γνωρίζομε και ημείς, ότι το έτος 1910, ληστές με καταδότη κάτοικο των Πάδων, ελήστευσαν και αιχμαλώτισαν τον ευκατάστατο κάτοικο των Πάδων Αναστάσιο Κυργιάκη πατέρα του Κων/ντίνου Κυργιάκη διδασκάλου. Καίτοι ο δυστυχής Αναστάσιος Κυργιάκης κατέβαλε στους ληστές, όσα λύτρα εζήτησαν για να αποφύγει την αποκάλυψή του.

- Το 1925, ο λήσταρχος Τζιαζιάς έσφαξε στην περιοχή των Πάδων «Βρύση Γ'σαούση» 100/τάδες πρόβατα του ενοικιαστού του βουνού των Πάδων κτηνοτρόφου Νασίκα, γιατί δεν μπόρεσε να συλλάβει τον ίδιον.

συνεχίζεται

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Αγαπητέ Συγχωριανέ και εκλεκτέ φίλε
της Πυρσόγιαννης,

- Διάβασες το βιβλίο «ΑΝΤΑΜΩΜΑ ΜΕ
ΠΑΤΡΟΓΟΝΙΚΟΥΣ ΑΝΤΙΛΑΛΟΥΣ ΤΗΣ
ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗΣ»;

- Χάρηκες τις σελίδες του σαν μια όμορφη απέ-
ριττη ιστοριούλα του αλλαργινού καιρού του
αλλιώτικου πατρογονικού κόσμου;

- Ένωσες ανακουφιστικά βαθιά τον ατράντα-
χτο παλμό της γνήσιας, της καθάριας ράτσας
μας;

- Σεργιάνισες ανακουφιστικά μέσα στον ιερό
χώρο του οικογενειακού σου περιβάλλοντος;

- Καμάρωσες το ξαναζωντάνεμα των παλιών,
των ωραίων και αφτιασίδωτων χρόνων της
Πυρσόγιαννης;

- Θυμήθηκες το ρίζωμα του χωριού σου;

- Αγνάντεφες όρθια στητά τα παιδικά όνειρά
σου;

- Υποκλίθηκες με ανάλογο σεβασμό και ευγνω-
μοσύνη στους θρύλους, στις παραδόσεις, στη ή-
θη, στα έθιμα, στις συνήθειες, στα έθιμα, στις
συνήθειες, στα αισθήματα, στις θυσίες, στο αί-
μα, στους στοχασμούς των γονιών σου;

- Ένωσες το περιεχόμενο του βιβλίου αυτού να
θερμαίνει την ψυχή σου και να φωτίζει καθάρια
τον ολόϊσιο δρόμο της ζωής σου και του καθή-
κοντος;

- Άνοιξες το παράθυρο της μνήμης σου να μπει
ο λαμπρός ήλιος να καθαρίσει τα χιόνια που την
συγκαλύπτουν;

- Φρόντισες να διατηρηθεί ανέπαφη, αναμμένη
η λάμπουσα πατρογονική δάδα, ο μεγάλος αυ-
τός θησαυρός που δονεί την ευαίσθητη καρδιά
μας;

- Τις ώρες της μοναξιάς τις γέμισε το γλυκό ό-
ραμα της Πυρσόγιαννης;

- Αφουγκράστηκες τους παλιούς γνήσιους αντί-
κάλους της πατρογονικής εποχής: Τα παλιά
κείμενα και οι φωτογραφίες σου ξύπνησαν χω-
ριανές μνήμες και βιώματα, τον παλιό ηθικό

παραδοσιακό οικογενειακό τρόπο ζωής;

- Ζεστάθηκες στο παραγώνι της χωριανής ιστο-
ρίας, συγκέντρωσες όλα τα απαραίτητα στοι-
χεία που συνθέτουν την ιστορική και πολιτιστι-
κή φυσιολογία της Μάνας γής μας;

- **TOTE MHN AMELEIS** να το συστή-
σεις, να το δώσεις να το διαβάσει, να το χαρεί
και κάποιος άλλος συγχωριανός και φίλος της
Πυρσόγιαννης που ζει στα ξένα με πυρωμένη
την ψυχή του από τη νοσταλγία και την προ-
σμονή που φλέγεται από την επιθυμία να διώξει
από την ψυχή του τους ογκόλιθους της λήθης,
που να ανανεώνει το αναβάπτισμα της προγονι-
κής κολυμβήθρας που είναι πηγή της ζωής και
κάνει τον άνθρωπο να μη γονατίζει και να μη
ξεχνά ποτέ.

ΚΙ ΑΚΟΜΑ αν θέλεις να προμηθευθείς το βι-
βλίο αυτό για να στολίζει και τη βιβλιοθήκη
σου, μπορεί να μεταβείς στα γραφεία του πάντα
πρόθυμου Προέδρου του Συνδέσμου Πυρσο-
γιαννιτών και της Ομοσπονδίας Συλλόγων ε-
παρχίας Κονίτσης δικηγόρου κ. ΜΙΧΑΗΛ
ΜΑΡΤΣΕΚΗ οδός Λυκούργου 9 (Ομονοίας)
Τ.Κ. 10437.

Και πρέπει να ξέρετε ότι τα έσοδα από τη διά-
θεση του βιβλίου αυτού, θα διατεθούν όλα για
την αξιοποίηση και μετατροπή του δωρηθέντος
διορόφου ακινήτου υπό του αειμνήστου Δικηγό-
ρου και τέως Πρέδρου Πέτρου Φρόντζου (Ζή-
νωνος 27) σε Πνευματικό Κέντρο Πυρσόγιαν-
νης, σε μια θερμή πατριωτική πραγματικότητα
που θα προσφέρει μνήμες, καθάρια βιώματα,
ψηλαφητή πραγματικότητα που θα προσφέρει
χαρά, ευχαρίστηση και ανακούφιση σ' όλους
μας.

**ΣΤΟ ΗΘΙΚΟ ΑΥΤΟ ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟ
ΑΣ ΠΡΟΣΕΛΘΟΥΜΕ ΟΛΟΙ ΠΡΟΘΥΜΑ
ΜΕ ΑΠΛΟΧΕΡΙΑ.**

Νικολ. Ι. Τσίπας

ΖΕΡΜΑ — ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ

Του Δήμου Βότσια

Το χωριό Ζέρμα ήταν χτισμένο στη νοτιοδυτική πλαγιά του ορεινού όγκου Μπουχέτσι της οροσειράς Γράμμου (τώρα χτίστηκε σε άλλο μέρος, στην τοποθεσία Κρούσιανα). Οι κάτοικοί του ασχολούνταν με τη Γεωργία και την Κτηνοτροφία. Εκατόν τριάντα περίπου Ζερμιώτες ήταν χτιστάδες και εργάζονταν στους νομούς Θεσπρωτίας, Πρέβεζας, στη Θεσσαλία στο Ξηρόμερο και αλλού.

Φλογεροί πατριώτες οι κάτοικοι της Ζέρμας, (που το 1955 ονομάστηκε Πλαγιά) πήραν, με πάθος, μέρος σ' όλους τους αγώνες που διεξήγαγε ο λαός μας.

Στα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας στην Ήπειρο πάνω από 20 Ζερμιώτες έζωσαν τ' άρματα και πολέμησαν με πατριωτικό μένος τους Τούρκους. Τρεις απ' αυτούς ο Γιαννούλης, ο Τσαντίλας και ο Νικόλαος Αδάμος αναδείχτηκαν καπεταναίοι. Ο Τσαντίλας και ο Αδάμος έπεσαν πολεμώντας ηρωικά τους Τούρκους.

Στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο όλοι οι κάτοικοι της Ζέρμας περόσφεραν ανεκτίμητες υπηρεσίες. Οι νέοι πολέμησαν στην πρώτη γραμμή. Οι γυναίκες ζαλικωμένες διέσχιζαν τα χιονισμένα και απόκρημνα βουνά Γράμμο, Σμόλικα και πήγαιναν πυρομαχικά και τρόφιμα στους φαντάρους.

Στις μάχες με τους Ιταλούς φασίστες σκοτώθηκαν στο Μαλισπάτι δύο Ζερμιώτες:

1. Ο Πέτρος Ντέμος και
2. Ο Κώστας Παπαθανασίου.

Το σάλπισμα του ξεσηκωμού ενάντια στους Γερμανοϊταλούς κατακτητές στη Ζέρμα και τα γύρω χωριά, Κεράσοβο, Κάντσιχο Λυκόρραχη, Πληκάτι κ.λ.π., έγινε το Φθινόπωρο του 1942 με την εμφάνιση της πρώτης αντάρτικης ομάδας της περιοχής, με επικεφαλής το Γιώργο Γιαννούλη, δικηγόρο, Κομμουνιστή από το Επταχώρι Καστοριάς.

Από τότε μέχρι την απελευθέρωση οι κάτοικοι της Ζέρμας από τις γραμμές του ΕΛΛΑΣ των άλλων εθνικοαπελευθερωτικών οργανώσεων και του ΚΚΕ αγωνίστηκαν παλικαρίσια για το διώξιμο του κατακτητή. Την περίοδο αυτή σκοτώθηκε σε μάχες με τον κατακτητή, ο Ελασίτης Θόδωρος Βλαχόπουλος και από ιταλικές χειροβομβίδες στο χωριό ο Θεοφάνης Ζήνδρος και ο Παναγιώτης Παπαδημητρίου.

Τα αποτρόπαια και φρικιαστικά εγκλήματα της Δεξιάς, σε βάρος των αγωνιστών μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας, ανάγκασαν σχεδόν όλους τους Ζερμιώτες και Ζερμιώτισσες να βρεθούν ξανά στις πρώτες γραμμές του αγώνα και περισσότερους από εκατό νέους και νέες να καταταγούν στο Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας.

Στη δύσκολη μα ένδοξη αυτή εποχή η Ζέρμα έδωσε ξανά τεράστιες θυσίες.

Το 1948 σκοτώθηκαν σε άνισες μάχες με τον εχθρό ο Θωμάς Τσουμάνης στη Ζίτσα, ο Χρήστος Τσάγκας του Δημήτρη στο Μέτσοβο, ο Ηλίας Αδάμος στα Ζαγόρια, ο Μιχάλης Ντέμος ή Κατσιώτας στο Μοναχήτι, ο Μιχάλης Τσάγκας του Γιώργη στην Κόνιτσα και ο Δημήτριος Χαλκιάς στη Νάουσα.

Το 1948 η Ζέρμα έχυσε, επίσης, πολύ αίμα. Στο Κουρεμάδι σκοτώθηκε ο Γιώργος Χάτσιος, στην περιοχή του χωριού του ο Θωμάς Βλαχόπουλος, στη Βελούνα ο Κώστας Παπαδημητρίου, στην Αλεβίτσα ο Σπύρος Τσάγκας, στη Λίστα ο Ηλίας Τσάγκας και στο Γεροπλάτανο ο Δημήτριος Κωτούλας.

Σκοτώθηκαν, επίσης, ο Γιώργος Μήτσης στο Αμύνταιο, ο Απόστολος Τσουμάνης στη Λάκκα Σούλι, η Ασπασία Τσουμάνη στο Γράμμο, ο Ανδρέας Τσουμάνης στη Μουργκάνα, ο Μιχάλης Τσάγκας του Ανδρέα στο Ζαγόρι, ο Κώστας Κωτούλας στον Πύργο της Κοτύλης, ο Αχιλλέας Ντέμος στη Μουργάνα, η Γεωργία Μήτση τραυματίστηκε βαριά στο Γράμμο και υπέκυψε στα τραύματά της.

Η ένοπλη αναμέτρηση ανάμεσα στον Δημοκρα-

τικό Στρατό Ελλάδας και τον Κυβερνητικό Στρατό συνεχίστηκε και το 1949. Χιλιάδες αντάρτες του ΔΣΕ έπεσαν στα πεδία των μαχών και χιλιάδες αγωνιστές εκτελέστηκαν δολοφονήθηκαν, πέθαναν έπειτα από φρικτά βασανιστήρια, στα οποία υποβλήθηκαν από την αντίδραση της Πατρίδας μας. Στις σκληρές αυτές μάχες έπεσαν και πολλοί Ζερμιώτες.

Στη Δράγανη Παραμυθιάς πιάστηκε βαριά τραυματίας ο Παναγιώτης Καραγιάννης, μέλος του ΚΚΕ, ταγματάρχης του ΔΣΕ, τιμημένος με το «Μετάλλιο Ανδρείας» και δολοφονήθηκε από το μοναρχοφασίστα Θόδωρο Φίλο. Έπεσαν, επίσης, στον Πύργο της Στράτσιανης ο Ζήσης Μήτσης, υπολοχαγός του Δ.Σ.Ε. μέλος του ΚΚΕ, τιμημένος με το «Μετάλλιο Ανδρείας», ο Νικόλαος Παπαδημητρίου στο Αμύνταιο, ο Γιώργος Ζήνδρος στον Πύργο της Στράτσιανης, ο Δημήτριος Μήτσης του Κύρκα στον Τσάρνο Γράμμου, ο Θωμάς Παπαθανασίου στο Αμύνταιο, η Ειρήνη Τσουμάνη στο Γράμμο, ο Παναγιώτης Ζήνδρος στο Γράμμο και ο Γιάννης Τζίμας στη Φούρκα.

Στα χρόνια του εμφυλίου πολέμου σκοτώθηκαν ακόμα από βόμβες αεροπλάνων του Στρατού η Χρυσαιγή Γκουφίνα, η Σουλτάνα Παγούνη, η Ουρανία Τζόλα και ο Γρηγόρης Παπαδημητρίου. Από βλήματα πυροβολικού η Μαγδαληνή Ζήνδρου, η Μηλίτσα Ζήνδρου η Αναστασία Ζήνδρου με το νεογέννητο αγόρι της και η Ασπασία Τσουμάνη.

Από σφαίρες, η Δέσποινα Τζήμα. Τέλος από νάρκες του Κυβερνητικού Στρατού σκοτώθηκαν ο Ηλίας Παγούνης, ο Νίκος Παπαθανασίου και ο Γιώργος Δεσποτούλης. Μερικές οικογένειες από το ορεινό αυτό χωριό ξεκληρίστηκαν. Του Γιάννη Στύλου σκοτώθηκαν 3 παιδιά. Ο Παναγιώτης έπεσε στην Αρρένα Γράμμου το 1948. Ο Νικόλαος στον Πύργο Στράτσιανης το 1949. Ο Θωμάς εκτελέστηκε το 1949 από τους μοναρχοφασίστες.

Το 1948 έπεσε στην Αρδαία ο Γιώργος Αδάμος. Τον ίδιο χρόνο σκοτώθηκε στα Πιέρια και ο αδερφός του Σπύρος Αδάμος.

Στα χρόνια του εμφυλίου πολέμου έπεσε πολεμώντας ηρωικά στη Ρούμελη ο λοχαγός του ΔΣΕ Θεοδόσης Ζήνδρος. Την ίδια περίοδο σκοτώθηκε στο Γράμμο και ο αδερφός του Ηλίας.

Οι κάτοικοι της Ζέρμας, όλοι οι Ηπειρώτες θα διατηρούν ευλαβικά στη μνήμη τους τις ηρωικές αυτές μορφές, που θυσιάστηκαν για τη λευτεριά της πατρίδας και στην πανέμορφη Πλαγιά θα στήσουν μιά μέρα μνημείο για να τιμήσουν τούς γενναίους αυτούς αγωνιστές...

ΔΗΜΟΣ ΒΟΤΣΙΚΑΣ

Παλιό Κονιτσιώτικο τραγούδι.

*Σήμερα Πάσχα έχουμε
και ο Χριστός Ανέστη.
Όλα τα κάστρα χαίρονται
κι όλα χαροκοπιούνται,
η έρημη η Κόνιτσα
ποτέ χαρά δεν έχει.
Ένας πασιάς σηκώνεται
κι άλλος πασιάς κονεύει·
γοργά ψωμί, γοργά κρασί,
γοργά ταή της μούλας,
γοργά κι η κόρη η όμορφη
να μείνει ο αφέντης βράδυ.*

Σημείωση:

Το τραγούδι αυτό καταγράφηκε στην Αυστραλία από τον κ. Γιάννη Παγουρτζή. Το τραγουδούσε η Ευανθία Αναγνωστοπούλου από τον Αυγερινό Βοΐου και κατά τη μαρτυρία της, χορεύονταν στο χωριό της, τα παλιότερα χρόνια, σε στρωτό ρυθμό.

Τραγουδιόνταν στα χωριά της Κόνιτσας και χορεύονταν στον ίδιο ρυθμό.

Σ. Τουφίδης.

ΠΑΛΙΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ
(Δίστρατο)

ΤΑ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΤΗΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΗΣ

Θωμά Β. Ζιώγα

Είναι καλό για την ιστορία ενός τόπου να καταγράφονται όλα τα ονόματα των διαφόρων τοποθεσιών, γιά να σωθούν πρώτα απ' όλα, αλλά και γιά να ερμηνευτούν, αν είναι δυνατόν, οπότε θα προκύψουν πιθανώς στοιχεία γιά την ιστορία του. Ξεκινώντας μ' αυτή τη σκέψη όσα τοπωνύμια μπόρεσα, τα καταγράφω εδώ, και προσπαθώ, όσο δύναμαι και με όσα άκουσα γιά τη σημασία τους, να δώσω κάποια εξήγηση ετυμολογική, γιά το τι κρύβουν στο όνομα τους. Εξηγούμαι ότι δεν κατέχω ιδιαίτερες γνώσεις γλωσσολογίας - άλλο είναι το επαγγελματικό μου αντικείμενο, τελείως διάφορο - και συνεπώς θα πρέπει να μου συγχωρεθούν τυχόν λάθη και παραλείψεις, κυρίως από τους φιλολογούντες αναγνώστες. Αφού όμως κανένας από τους γραμματισμένους χωριανούς μου, που από τη φύση του επαγγέλματός τους ασχολούνται περισσότερο με την τέχνη του λόγου, δεν εδέησε να κάνει καταγραφή και σχολιασμό των τοπωνυμίων, το τολμώ εγώ εδώ, με σκοπό να τα γνωρίσουν και άλλοι πιο ειδικοί στο θέμα και να τα διερευνήσουν.

Η τοπική προφορά των τοπωνυμίων έχει μεγάλη σημασία. Απ' αυτήν, όποιος την τέχει, καταλαβαίνει αν ένα τοπωνύμιο, όπως λέγεται, αναφέρεται:

α) Σε όνομα ή επώνυμο κάποιου παλιού ιδιοκτήτη ή χρήστη.

π.χ. «Η Φίλπα» είναι τοπωνύμιο. Λέγεται πάντα «Στ' Φίλπα», που σημαίνει το μέρος ιδιοκτησίας κάποιου Φίλιππα.

β) Σε κάποιο ιδιαίτερο μορφολογικό χαρακτηριστικό του εδάφους. π.χ. «Τρανά Σιάδια» που σημαίνει «Μεγάλα Ισιάδα».

γ) Σε κάποια ειδική χρήση του εδάφους ή ειδική βλάστηση. π.χ. «Στς' Μλιές» που σημαίνει «Στις Μηλιές».

δ) Σε ένα γεγονός ή περιστατικό που έγινε στον συγκεκριμένο τόπο π.χ. «Τα Καψά-

λια» σημαίνει μέρος που καψαλίστηκε, δηλ. κάηκε.

ε) Σε τίποτε από τα παραπάνω, απλά έτσι λέγεται γιά άγνωστους λόγους.

Με την καλή προσφορά διευκολύνεται ο μελετητής τα μέγιστα στο να προσανατολισθεί σωστά, γιά την ορθή ετυμολόγηση του κάθε τοπωνυμίου.

Για τον τρόπο που αποδίδεται η προσφορά, και κυρίως των φθόγγων που προφέρονται με τρόπο ΔΑΣΥ, δίνω σαν παράδειγμα τα εξής γράμματα ή συμπλέγματα γραμμάτων, με την αντίστοιχη προφορά των:

Το Ρουμανικό «J», π.χ ζιούλιο = «J»ιούλιο που σημαίνει ώριμο, φτασμένο.

Το Αγγλικό «SH», π.χ σιάδι = «SH»άδι που θα πει ίσιος τόπος, ίσιωμα.

Το Ιταλικό «SI», όπως προφέρεται στο χαιρετισμό CIAO που θα πει «γειά», π.χ. τσιούπρα = «CI»ιούπρα που σημαίνει κορίτσι.

Το Ιταλικό «GI», όπως όταν λέμε GIOVANNI που σημαίνει «Γιάννης», π.χ. τζιούμα = «GI»ιούμα που είναι μια ξύλινη σουπιέρα.

Τα ξένα γράμματα που χρησιμοποιώ στη γραφή παρακάτω έχουν την λατινική τους σημασία και προφορά.

Αναφέρω εδώ σαν γλωσσικό ιδιωματισμό της Δροσοπηγής τα εξής:

αα) Τα ρήματα σχεδόν πάντα στο πρώτο πρόσωπο του πληθυντικού τελειώνουν σε «μι», π.χ. φάγαμι, πήγαμι, κλπ., σε αντίθεση πιθανώς με άλλα χωριά όπου κυριαρχεί ή κατάληξη «μαν» και λένε φάγαμαν, πήγαμαν, κλπ. Νομίζω ότι στη Δυτική Μακεδονία μιλούν έτσι και μάλλον θα είναι μια επιρροή από εκεί παρμένη, αφού το χωριό βρίσκεται σε γεωγραφική και κοινωνική επαφή με τα χωριά του χώρου αυτού.

ββ) Τα υποκοριστικά ονομάτων και ουσιαστικών γενικά λήγουν σε «ούλης», «ούλα», «ούλι». Πάντα σχεδόν λένε κατσιούλι, πορτοκαλούλι, αρνούλι, Ζιωγαρούλι (ο μικρός Ζιώγας) και σπάνια κατσιάκι, πορτοκαλάκι, αρνάκι, Ζιωγάκι. Ίσως και σε άλλα χωριά να χρησιμοποιείται η κατάληξη «ούλη», αλλά στη

Δροσοπηγή γίνεται κατάχρηση της.

γγ) Η συγχοπή φθόγγων, όταν λένε τις διάφορες λέξεις, είναι νομίζω ίδια όλων των Ηπειρωτών και εδώ το γράφω μόνο για την πληρότητα της καταγραφής. Αναφέρω μόνο ότι πάντα παραλείπεται η προφορά των «ι» ή «η» ή «οι», όταν αυτά εμφανίζονται στην άτονη λήγουσα συλλαβή ουσιαστικών, π.χ. το μαρούλι προφέρεται μαρούλι η παλάμη λέγεται παλάμ, οι μαστόροι θα ειπωθούν μαστόρ, αλλά συχνά και σε ενδιάμεσες συλλαβές π.χ. το πηγάδι λέγεται «πη«ι»άδι».

δδ) Η χρήση φθόγγων με ΔΑΣΕΙΑ προφορά, όπως και παραπάνω αναφέρω, συνηθίζεται στη Δροσοπηγή και ίσως και στα περισσότερα χωριά της επαρχίας μας. Την ακουστική απόδοση των φθόγγων αυτών την όρισα παραπάνω.

Τα τοπωνυμια που παρακάτω αναγράφω έχουν μια τάξη δηλ. συμβατικά χώρισα όλη την έκταση της Δροσοπηγής σε ζώνες υψομετρικές, δέκα τον αριθμό από τη στάθμη του ποταμού, μέχρι την κορυφή του βουνού. Σε κάθε ζώνη τα τοπωνυμια αναγράφονται πάντα από τη Δύση προς την Ανατολή, έτσι ώστε να μπορεί κάθυνας να καταλαβαίνει ποιά τοποθεσία βρίσκεται πιο ψηλά από κάποια άλλη και να κάνει συσχετισμούς. Πολλά τοπωνυμια παρουσιάζονται σε δύο ή περισσότερες ζώνες, χωρίς αυτό να αποτελεί μειονέκτημα, γιατί έτσι φαίνεται η συνέχεια καθ' ύψος των διαφόρων χώρων.

Η έρευνα για την ετυμολόγηση των λέξεων στράφηκε κατά σειρά προτεραιότητας στις παρακάτω γλώσσες: Ελληνική (Ελλ.) κατά κύριο λόγο, Λατινική (Λατ.) όπως σώθηκαν και λέγονται διάφορες λέξεις κυρίως μέσωτης Βλαχικής (Βλαχ.) διαλέκτου, Σλαβική (Σλ.), Αρβανίτικη (Αρβ.), και τη Τουρκική (Τουρκ.). Νομίζω ότι αυτές οι γλώσσες επηρέασαν προ πάντων τον προφορικό λόγο του τόπου μας και συνεπώς σ' αυτές πρέπει να ψάξουμε για τη σημασία του θέματος των τοπωνυμίων.

ΖΩΝΗ 1

Το Σκυλοχώραφο: Δύσκολο στη καλλιέργεια χωράφι, «σκυλίσιο» κατά την έκφραση «σκυλίσια ζωή».

Ο Τσίντσιρας: Ίσως έχει πολλούς «Τσίντσιρες» ή «τζίντζιρες», που στην τοπική γλώσσα σημαίνουν «μεγάλες χρυσόμυγες» σαν αυτές που πιάνουν τα παιδιά και τις δένουν με σχοινί για να παίξουν. Ελλ. τσίντσιρας και Τζίντζιρας θα πει τέττιξ, τζίτζικας. Είναι μέρος πολύ ζεστό το καλοκαίρι, γιατί είναι κοντά στο ποτάμι, και από την πολλή κάψα σκάει κυριολεκτικά ο τσίντσιρας εκεί. Ίσως γι' αυτό ονομάστηκε έτσι από τους χωρικούς.

Η Παπατσέγκα: Το πρώτο συνθετικό «παπα» δεν αφήνει καμμιά αμφιβολία ότι πρόκειται για τοπωνύμιο που δείχνει ιδιοκτησία. Ο «Τσέγκας» είναι επώνυμο πολυταιριαστό προς το υπάρχτο σήμερα επίθετο «Τσάγκας». Άρα. «Η Παπατσέγκα» και «Στ' Παπατσέγκα» σημαίνει «Στα κτήματα του Παπατσέγκα».

Τά Τέρνια: 1 Από το Ελλ. θέμα «θερ», από όπου οι λέξεις θέρος, θερίζω, θερινός, προέρχεται η λέξη. Έτσι από «Τα θερινά» βγήκαν «Τα θερνιά» και τελικά «Τα τέρνια», που σημαίνει «Τα ζεστά» μέρη. 2 Ίδια σημασία έχει και η Αρβ. λέξη TER = στεγνώνω, ξηραίνω, λιάζω (και συνεπώς ζεσταίνω) Από αυτό, «τα τέρνια» σημαίνει «τα στεγνά» μέρη, εννοείται από υετό (χιόνι, χαλάζι, παγωνιά, κλπ) και συνεπώς ζεστά μέρη. Ανέκαθεν η τοποθεσία αυτή ήταν χειμαδιό για τους κτηνοτρόφους. Είναι όντως μέρος σχετικά ίσιο, κλειστό γύρω-γύρω και σε επαφή με το ποτάμι, έτσι ώστε εκεί κάνει σχετικά καλό καιρό το χειμώνα και πολύ ζέστη το καλοκαίρι, που στεγνώνει τα χορτάρια, αναγκάζοντας, τους εκεί διαχειμάζοντες κτηνοτρόφους να ανεβαίνουν στα ψηλώματα.

Το Καλλιουρκό: Βλαχ. CALLE = οδός, από το Λατ. CALLIS—IS = Ατραπός, μονοπάτι βατό στα ζώα. Βλαχ. URGU και URKU = αναβαίνω, ανάβαση, ανηφόρα, από το Λατ. URGEO = Ωθώ το ένα πίσω από το άλ-

λο, πιέζω, ταλαιπωρώ, ακολουθώ, αναβαίνω.
Άρα CALLI + URKU δηλ. «Καλλιουρχό»
σημαίνει «Ανηφορικό δύσκολο μονοπάτι». Όν-
τως, όπως οι παλιοί λένε, στη θέση αυτή το κα-
τά μήκος της όχθης του ποταμού μονοπάτι ή-
ταν δύσβατο και έντονα ανηφορικό και ταλαι-
πωρούσε ιδιαίτερα ανθρώπους και ζώα.

Το Γιοφύρι: Το πέτρινο τοξωτό γεφύρι στο
Σαραντάπορο ποταμό.

Οι Ντρίχοιρες: Προφέρεται «Στς' «D» ρί-
χοιρες». Ελλ. το θέμα «Τρι» από το «τρία»
σημαίνει τρία, τρεις, λίαν, πολλάκις, και επι-
τείνει την ιδιότητα του δεύτερου συνθετικού
Ελλ. ο και η χοίρος = το γουρούνι, (ίσως συ-
νηθιζόνταν εσφαλμένα, η χοίρα = γουρούνα)
Αρβ. HIR-E = τα φυλαχτά Το τοπωνύμιο ση-
μαίνει «Οι τρεις χοίρες «γουρούνες» ή «τα τρία
φυλαχτά», και σχετίζεται με κάποιο μύθο που
λένε στο χωριό, ότι στη θέση αυτή είναι παρα-
χωμένα τρία χρυσά ειδώλια (φυλαχτά), που η
παράδοση τα θέλει γουρούνες. Προσωπικά ά-
κουσα από την μακαρίτισσα τη γιαγιά μου αυτή
την ιστορία και μάλιστα σε ανύποπτο χρόνο.

Ο Μύλος: Ο νερόμυλος στο Σαραντάπορο.

Ο Τρανός ο Λάκκος: Το μεγάλο ρέμμα.

Το Λιασώτκο = το Λιασχιώτικο, δηλ. η έ-
κταση που ανήκε στον οικισμό «Λιάσχα».

Η Κερασιά: Τόπος με δένδρα «κερασιές».

Τα Ρσέλια: 1 Όταν γράφεται «Στ' αρσέλια»
Ελλ. Αραιά = Αριά Σλ. SELI και SELO =
χωριό, και από αυτό «Τα Σελιά» = χωράφια
μέσα ή κοντά σε χωριό, γενικά γόνιμα χωρά-
φια προστατευμένα. Τα Αρ(ιά) + Σελιά =
Τα αρσέλια = Τα αραιά (διάσπαρτα) χωρά-
φια. &2 Όταν ακούγεται «Στά ρσέλια» Αρβ.
RI = νέος Άρα η φράση «Τα + RI + SE-
LIA» = Τα + RSELIA = «Τά ρσέλια» ση-
μαίνει «Τα νέα χωράφια», δηλ. τα νεοανοιγμε-
να χωράφια. Κατά τη γνώμη μου και οι δυο
εκδοχές είναι πειστικές και συμφωνούν με την
τοπική προφορά και την γεωργική ιστορία της
θέσης.

ΖΩΝΗ 2

Το Λευτεροχώρι: Όγομα παλιού οικισμού ε-
λευθέρων κτηνοτρόφων και αγροτών, όπως δεί-
χνει και το τοπωνύμιο.

Οι Πάτρες: Από το Ελλ. ρήμα πατώ και ο πά-
τος = το κάτω μέρος, ο πυθμένας, έχουμε τις
λέξεις πάτωμα, πάτερο, πατερίτσα, κλπ. «Οι
πάτερες» και τελικά «οι πάτρες» σημαίνουν
«Τα χαμηλώματα» Είναι τόπος πολύ κοντά
στο ποτάμι, συνεπώς χαμήλωμα, όπου και συ-
χνά παλιά διαχειμάζαν οι βοσκοί τα ζωντανά
τους.

Ο Γυαλένιος ο Λάκκος: Λέγεται έτσι επειδή
η κοίτη του είναι καθαρή από πέτρες και χαλί-
κια, λόγω της φύσης του πετρώματος, δηλ. εί-
ναι «γυαλί» όπως συνηθίζεται να λέγεται.

Η Μέκκοιλα: Λέγεται «Στ' Μέκκοιλα». Σλ.
MEK = απαλός, μαλακός, ήπιος Ελλ. «Η
κοιλιάς» = η κοιλάδα, αλλά και Σλ. KILA =
το κοιλόν, η κοιλότητα. Άρα MEK + KILA
= Μέκκοιλα» σημαίνει «ήπια κοιλάδα». Είναι
όντως η τοποθεσία αυτή, που είναι κοιλάδα,
πολύ μαλακός από κάθε άποψη τόπος, για την
διαβίωση των ζωντανών.

Η Μπού(γ)ια: Λέγεται «Στ' Μπού(γ)ια».
Αρβ. BUJE = BUIE = πάταγος, θόρυβος,
κρότος, σχετικό το Ελλ. ρήμα «βουίζω» και
«βουώ» Συνεπώς θα σημαίνει «τηχηρός τόπος» ή
«αντιλαλιά» και πράγματι το μέρος έχει εντο-
νώτατη ηχώ και στον παραμικρό ακόμη θόρυ-
βο, που ακούγεται στην απέναντι πλαγιά.

Οι Αμανύκλες: Προφέρεται «Στς' Αμανύ-
κλες». Σλ. AMA = μόνος, μοναχός, χωρι-
στός Βλαχ. NUCU = NUCULU = NUCLU
το δέντρο καρυδιά, από το Λατ. NUCULA-AE
= το καρύδι. Άρα διαβάζοντας Y το U έχουμε
«Αμανύκλες» που σημαίνει «μοναχικές καρυ-
διές». Οι γέροι μαρτυρούσαν πως υπήρχαν εκεί
καρυδιές και ο τόπος ευνοούσε την ανάπτυξη
τους.

Η Φίλπα: Προφέρεται «Στ' Φίλπα» και δεί-
χνει ιδιοκτησία κάποιου Φίλιππα.

Τα Λειβάδια: Γνωστή λέξη, τόπος βοσκής.

Οι πάνω Ντρίχοιρες: Δες παραπάνω.

Τα Στουλνάδκα: Τα κτήματα που κατείχαν
οι «Στουλνάδες», κάποιο παλιό σόγι που τώρα
δεν υπάρχει.

Τα Καστανάδικα: &1 Τόπος με δένδρα «κα-
στανιές» &2 Τα κτήματα της οικογένειας με το
επώνυμο «Καστανάς» Το πρώτο το θεωρώ πιο
πιθανό.

το Προσήλιο: Γνωστή λέξη.

Ο Τράνος Λάκκος: Το μεγάλο ρέμμα.

Το Λασιώτικο: Δες παραπάνω.

Τα Παλιοκόπρια: Μέρος με παλιές κοπριές κοπαδιών.

Τα Λευκάδια: Έκταση που έχει δένδρα «λεύκες».

Το Ζερμοντό: Μέρος που βρίσκεται στη Ζέρμα.

Η Κρασιά: Τόπος με δένδρα «κρασιές».

Το Κουσαρτσικό: Όνομα παλιού οικισμού.

Αρβ. KUSAR-I = κλέφτης, ληστής, άρπαγας

Άρα σημαίνει «λημέρι ληστών» Είναι τόπος α-

πόμακρος, κατάλληλος για χρυσφύγετο λη-

στών. Το Ελλ. «κουρσάρος» = πειρατής, κλέ-

φτης, από το Λατ. CURSUS-AE με την νεώτε-

ρη έννοια της πειρατείας, έχει την αυτή ρίζα και

την ίδια σημασία. Το τοπωνύμιο λέγεται και

«Κορσατσικό», που συμφωνεί με τα παραπάνω.

την έναντι Ανατολική πλαγιά τη λένε «Γκρά-

βο» ή «Γκάβρο» ή «Γάβρο» και μάλλον σημαί-

νει επίσης «λημέρι ληστών», από το Σλ.

GRABJA = ληστεύω, αρπάζω, αρπάζω. Το

ρέμμα που κατέρχεται από την περιοχή του

«αυχένα» της Φούρκας, που το λέμε στη χαμη-

λή του κοίτη «Κουσαρτσιώτικο», το λένε στα

ψηλώματα «Μαρδίτσα».

ΖΩΝΗ 3

Ο Σντράνος: Η Ελλ. λέξη. «Η δράνα» ή «Η

ντράνα» σημαίνει κατάφυτο αυλακωτό τόπο

(λεξικό Πάπυρος - Λάρους). Εδώ χρησιμοποιή-

θηκε στο αρσενικό γένος, δηλ. «Ο ντράνος»,

και όπως από την έκφραση «τους Σβώλους»

βγήκε η λέξη «Ο Σβώλος», έτσι και από την

έκφραση «Του Σντράνου» προέκυψε η λέξη

«Ο Σντράνος». Η μορφολογία του εδάφους

συμφωνεί με την έννοια «κατάφυτος αυλακωτός

τόπος».

Η Τσαπιάνη: Αρβ. CJAP-I και TSIAR-I και

TSAR-I = τράγος, εξού το ποιμενικό επιφώ-

νημα «τσαπ-τσαπ» και η λέξη ο «τσάπος» που

στη τοπική διάλεκτο σημαίνει «αρσενικό κατσί-

κι». Επίσης Βλαχ. TSAPU = τράγος Συνε-

πώς «Τσιαπιάνη» θα πει «Τραγότοπος» και

γενικώτερα «γιδότοπος» Είναι γεγονός ότι τέ-

τοιος κατάλληλος για γίδια τόπος είναι το μέ-

ρος αυτό, όπου απομονώναν και τα τραγιά.

Η Ντριγκουντίνη: Ελλ. το θέμα «Τρι» από

το τρία σημαίνει τρία ή τρεις φορές περισσότερο

το δεύτερο συνθετικό, λίκαν, πολλάκις Αρβ.

GODINE-A = κτίσμα, οίκιμα, οικοδομή. Συ-

νεπώς TRI + GODINA = τριγκοντίνη σημαί-

νει το μέρος που έχει «τρία κτίσματα», πιθα-

νώς καλύβες βοσκών.

Η πάνω Μέκκοιλα: Λέγεται «Στ' Μέκκοι-

λα». Δες παραπάνω.

Οι πάνω Αμανύκλες: Δες παραπάνω.

Το Παλιοχώρι: Παλιός οικισμός, παλιό χω-

ριό.

Ο Αι-Κόλας: Ο Άγιος Νικόλαος.

Η Παναγιά: Ο ναός της Παναγιάς, η κοίμηση

της Θεοτόκου.

Η Γκούμα: Λέγεται «Στ' Γκούμα» και θα πει

«στα χωράφια του Γκούμα». «Γκουμαίικα»

σαν τοπωνύμιο υπάρχει στο χωριό Κεράσοβο

(Αγία Παρασκευή).

Η Πέβιτα: Είναι τόπος σχετικά ομαλός ανέ-

καθεν κατάφυτος με αμπέλια και με αυτά πρέ-

πει να σχετίζεται το θέμα της λέξης. Λατ.

VITIS-IS = κλήμα αμπελιού Λατ. PER =

ανά τι, κατά τι, διά τινός Βλαχ. PE σημαίνει

ότι το Λατ. PER RE(R) + VITIS = Ανά τα

αμπέλια «Πέβιτα» σημαίνει λοιπόν «Στα αμ-

πέλια» Υπάρχει και θέση «παλιοπέβιτα» που

θα πει «στα παλιάμπελα».

Τα Παλιάμπελα: Τα πρώτα αμπέλια, τα πα-

λιά.

Ο Τρανός ο Λάκκος: Το μεγάλο Ρέμμα.

Η Πλάκα: Μέρος ίσιο, πλάκα, ή μέρος όπου

υπήρχαν σχιστόπλακες στεγών.

Οι ασπρόπετρες: Μέρος όπου υπήρχαν ά-

σπρες πέτρες καλές για αγκωνάρια.

Το πάνω Λιασιώτικο: Δες παραπάνω.

Η Δραγασιά: Τουρκ. DRAGAT = ο δραγά-

της, ο αγρόφύλακς «Δραγασιά» είναι το παρα-

τηρητήριο (το καλύβι) του δραγάτη.

ΖΩΝΗ 4

Η Λεφτοκαρυά: Τόπος με δένδρα «λεπτοκαρυές» δηλ. φουντουχιές.

Τα Μισιουράδκα: Σίγουρα φανερώνει ιδιοκτησία λόγω της κατάληξης, αλλά και διότι «Οι Μισιουράδες» είναι σοι, που ακούγεται η ύπαρξη του ακόμη και σήμερα στο χωριό. Σημαίνει λοιπόν «Στα χωράφια των Μισιουράδων».

Ο Κλέφτης: Σκοτώθηκε ένας κλέφτης εκεί από το απόσπασμα στρατονόμων και έκτοτε ονομάζεται έτσι.

Το Κασκούρι: Αρβ. KASH = τυρί γενικά Βλαχ. KASHU = τυρί Αμφότερα προερχόμενα από το Λατ. CASEUS = τυρί, εκ του οποίου και τα KASHKAVALI και KASHERI Αρβ. KURI-E = μικρό δάσος, δασοσυστάδα Άρα KASH + KURI σημαίνει «δασοσυστάδα όπου παράγεται τυρί» Πράγματι υπάρχει καλή πηγή και δασοσυστάδα σε σχετικά ομαλό έδαφος, όπου παλιά κατά κανόνα εκεί λειτουργούσε τυροκομείο (στρουγκα, μπατζαριό).

Οι Λαντζινιές: &1 Βλαχ. αλλά και σε όλες τις νεολατινικές γλώσσες LA = στήν, στις, κλπ Βλαχ. DZIANI = οι ακρωρείες, οι άκρες του βουνού, φρύδι, βλέφαρο, από το Λατ. GENA = βλέφαρο Συνεπώς LA + DZIANI = Λατζινιές σημαίνει «οι ακρωρείες» &2 Επίσης Λατ. LACINIA-AE = άκρα, κράσπεδο, γωνιά, τεμάχιο, λωρίδα, τμήμα γης, οπότε και πάλι το τοπωνύμιο σημαίνει «Οι ακρωρείες» Είναι η θέση αυτή σχητικά ίσια και στην άκρη προς τη «Μεγαληράχη», πράγμα που δικαιολογεί και το όνομά της.

Πιστεύω πως η δεύτερη περίπτωση είναι καλύτερη.

Η Νταλίππη: Αρβ. Το ρήμα DAL = βγαίνω, εξέρχομαι, και DALJE = η έξοδος Ελλ. ίπποι = τα άλογα. Το τρπώνυμιο σημαίνει «η έξοδος των ίππων», και πράγματι προς και σ' αυτή τη θέση, που είναι απότομη και κοντά στο χωριό, ανέκαθεν έβγαζαν για βοσκή τα ιπποειδή, ενώ τα βοσειδή τα έβγαζαν από τη ισιώτερη δεύτερη δυτική έξοδο τη «Μπουρδεμ». Στά σημερινά Αρβ. IPI και MULLAR θα πει «θημω-

νιά», και μάλιστα μεγέθους φορτίου ίππου ή μουλαριού, σωρός δεματιών. Ίσως παλιότερα IPI να σήμαινε «ίπποι», γιατί απαντάται π.χ. σαν HIPUR = ιππαστί, πράγμα που δείχνει ότι όλα τα παραπάνω σχετίζονται μεταξύ τους. Ίσως σημαίνει και «έξοδος δεματιών», αν ληφθεί το IPI σαν θημωνιά, δεμάτι, γιατί μέσω αυτής της θέσης συνήθως έφερναν στο χωριό τα δεμάτια σιτηρών και κλαδιών από τα δυτικώς κείμενα χωράφια.

Η Κουτροβίλλη: Είναι μια κορυφή με μεγάλο χαρακτηριστικό βράχο. Πρέπει σίγουρα το θέμα της λέξης να έχει σχέση με αυτό το ιδιαίτερο τοπικό στοιχείο. Ακούγεται «Στ' Γκουντροβίλ». Ελλ. Κοτρώνι = μεγάλη πέτρα. Ελλ. Η Βίγλα(η) και το Βίγλι = σκοπιά, παρατηρητήριο, από το Λατ. VIGILARE = VIGILARE με την ίδια σημασία. Συνεπώς Κοτρώνι + Βίγλι και σε λεκτική παραφθορά «Κουτροβίλλη» σημαίνει «παρατηρητήριο στην πέτρα».

Η θέση προσφέρει πράγματι εξαιρετική θέα προς την κοίτη του ποταμού. Στους Ελλ. χάρτες η θέση αναγράφεται κατά τη γνώμη μου εσφαλμένα σαν «μεγάλη πέτρα».

Ο Σταυρός: Είχε εικονοστάσι με σταυρό.

Η Σκαμματίνη: Ελλ. το σκάμμα-του σκάμματος, σημαίνει ένα σημείο του εδάφους σκαμμένο. Συνεπώς η λέξη σημαίνει «σκαμμένο τόπο».

Οι Λούτσες: Σλ. LUTSJA = λάκκος με νερό, βάλτος. Άρα σημαίνει «τόπος με νερά», και τέτοιος είναι, έχοντας μάλιστα και βρύση.

συνεχίζεται

ΟΙ ΦΩΤΙΕΣ ΝΕΑ ΜΟΡΦΗ ΣΥΜΦΟΡΑΣ

«Με αφορμή τη φωτιά που κατέστρεψε σημαντικά το φαράγγι Αώου»

Το τι χρεωστούμε στο πράσινο και γενικά στους φυτικούς οργανισμούς δεν είναι κάτι που να χωράει σε μετρήσεις και υπολογισμούς. Μπορεί να πει κανείς πως όση είναι η έννοια του απείρου, άλλη τόση είναι και η σημασία της χλωρίδος στη γη. Στα φυτά χρεωστούμε και αυτό το πετρέλαιο και τους γαιάνθρακες που σχηματίστηκαν στο υπέδαφος. Το πλαγκτόν των ωκεανών που δεν είναι παρά πράσινα φυτά έθρεψαν πλαγκτονικά ζώα από τα οποία προήλθαν οι απέραντες ιζηματογενείς αποθέσεις, οι οποίες αποτέλεσαν την πηγή των καυσίμων δηλ. του μέσου που έφερε την τεράστια πρόοδο στη ζωή μας. Αλλά τα φυτά είναι αυτά που πλουτίζουν την ατμόσφαιρα με το οξυγόνο και μέσω αυτών ανακυκλώνεται το διοξείδιο του άνθρακα. Τα φυτά με τη φωτοσύνθεση δεσμεύουν την ηλιακή ενέργεια και την αθροίζουν υπό τη μορφή διαφόρων οργανικών ενώσεων. Οι άνθρωποι από το φυτικό κόσμο εξασφαλίζουν καρπούς, λαχανικά και μέσω των φυτοφάγων ζώων το γάλα, το κρέας, το δέρμα, το μαλλί, από τα ξύλα τη θέρμανση και την κατοικία. Από τους σανούς την ιπποκίνηση και σήμερα από το πετρέλαιο, τους γαιάνθρακες, τα αέρια την μηχανοκίνηση. Από τα φυτά κερδίζουμε τα ενδύματα, τις κλωστικές ίνες, τις διάφορες βαφές, τα βερνίκια, τα απορρυπαντικά, τα σαπούνια, τα φάρμακα και τα γιατροσόφια. Εάν κατάφερε σήμερα ο άνθρωπος να βελτιώσει καταπληκτικά το βιοτικό επίπεδο, το οφείλει στη χρησιμοποίησιμη μηχανικής ενέργειας και συγκεκριμένα στα καύσιμα: στερεά, υγρά, και αέρια. Τα

καύσιμα αυτά κατά κύριο λόγο περιέχουν ενέργεια την οποία άρπαξαν από τον ήλιο με τη μέθοδο της φωτοσύνθεσης. Με την πρόοδο κατάφερε ο άνθρωπος να κερδίζει και από τα καύσιμα κλωστικές ίνες για υφάσματα και απορρυπαντικά και μονωτικά υλικά έτσι ώστε μόνο τα τρόφιμα ν' αποτελούν κύριο θέμα της γεωργίας. Τα δάση περιόρισαν αρκετά το ρόλο τους σε ενέργεια και αύξησαν τη σημασία τους στην παραγωγή χαρτιού και την οικοδόμηση.

Η αθροισμένη μορφή ενέργειας στο υπέδαφος ήτοι σαν πετρέλαιο ή γαιάνθρακες ή αέριο προβλέπεται μία μέρα των ημερών να εξαντληθεί. Τότε δεν θα μπορεί να κινηθεί κανένα τρακτέρ καμία αλωνιστική μηχανή, καμία ηλεκτρογεννήτρια, κανένα εργοστάσιο ενδυμάτων, τροφών, φαρμάκων, λιπασμάτων, γεωργικών φαρμάκων. Δεν θα μπορεί καν κανείς να δημιουργεί αποθέματα τροφής δίχως ψυγεία και κονσερβοποιεία. Ο όλεθρος της ανθρωπότητας χωρίς πλέον άλογα και βόδια, επικρέμαται εδώ μπροστά μας.

Άλλοι λένε ότι τα καύσιμα θα τελειώσουν σε 40 χρόνια και άλλοι σε 60 χρόνια. Για να αντιληφθεί κάθε Έλληνας το τι μας περιμένει αρκεί να ενθυμούμαστε τι έγινε το 1941 στην Ιρλανδία. Εκείνη λοιπόν τη χρονιά καταστράφηκε η παραγωγή πατάτας από μία ολοκληρωτική ασθένεια των φυτών. Τότε δυο εκατομμύρια ψυχές πέθαναν ή μετανάστευσαν λόγω πείνας. Ασφαλώς κάτι τέτοιο περιμένει και τη χώρα μας εάν σταματήσουν οι μηχανές να οργώνουν, να θερίζουν να ποτίζουν, να πολεμούν τις αρρώστιες των φυτών, να συντηρούν τις τροφές. Η χώρα μας θα είναι η πρώτη που θα ερημωθεί γιατί δεν θα έχει ούτε δυο τσάκνα για το βράσιμο του φαγητού. Απ' άκρου σ' άκρου το πράσι-

νο κάθε χρόνο καίγεται και αφανίζεται. Η μεγαλύτερη παραγωγική δύναμη κάθε χώρας είναι η ετήσια προσαύξηση του ξυλώδους όγκου και ανέρχεται σε εκατομμύρια τόννους στις άλλες χώρες. Ενώ στη δική μας αντί αύξησεως έχομε αφανισμό από φωτιές του αποθεματικού κεφαλαίου που μας άφησαν οι γονείς μας. Η ετήσια προσαύξηση, δηλ. το ετήσιο αυγάτεμα σε ξυλεία κάθε χώρας, αποτελεί ένα σοβαρό κεφάλαιο αποθέματος ενέργειας, γιατί αν ο άνθρωπος υποχρεωθεί πάλι να γυρίσει πίσω στην κατά φύση ζωή, δεν θα έχει τι να κάψει για την εξασφάλιση ενέργειας και τι να ταΐσει τα ζώα, για δουλειά και για το κρέας.

Οι φωτιές όπου περνούν δεν καταστρέφουν μόνο το πράσινο και το απόθεμα ενέργειας. Μειώνουν την οξυγόνωση, διευκολύνουν την έκπλυση των εδαφών, μετατρέπουν το τοπίο σε άγονη βραχώδη έκταση και στερεύουν τις πηγές από νερό και δεν μπορεί στα ξεροβράχια να απορροφηθεί νερό να αθροιστεί στο υπόγειο της γης μας.

Οι φωτιές χαράζουν μια σταθερή πορεία ολέθρου στη χώρα μας τη στιγμή μάλιστα που όλοι οι άλλοι λαοί, όλα τα κράτη προσέχουν σαν κόρη οφθαλμού τα δάση τους, τα οποία θεωρούν απόθεμα σιγουριάς για το αύριο των παιδιών τους. Και ενώ προσέχουν το ενδεχόμενο μη γυρίσουν πάλι στην πριν 200 χρόνια περίοδο, όλο και στήνουν από κανένα εργοστάσιο ατομικής ενέργειας για να μη μείνουν αύριο δίχως κίνηση τα εργοστάσια παραγωγής φαρμάκων, χωρίς ενέργεια τα νοσοκομεία, τα σχολεία, χωρίς φως τα σπίτια.

Μακάριοι οι πτωχοί τω πνεύματι ότι αυτοί θα αποθάνουν πρώτοι. Είναι τόσο δύσκολο να προσέξουν **οι τριακόσιοι της βουλής** τη φωτιά που καίει κά-

τω από τα πόδια μας; Τάχα δε βλέπουν τον ορατό πλέον εχθρό, τον άπιαστο εξολοθρευτή του μέλλοντος της χώρας μας, δεν απειλούμαστε πια ούτε από το βορρά ούτε από τον Τούρκο. Άρα ας φέρουμε δυο μιράζ λιγότερα για να οπλιστεί ο στρατός μας με τα χρήματα αυτών με 100 ή 150 αεροπλάνα κατασβέσεως φωτιών και ας εκπαιδευτεί ο στρατός μας να σβήνει φωτιές γιατί ο εχθρός βρήκε νέα μέθοδο κατάληψης της Ελλάδος. Φυσικά όταν γίνουν στάχτες τα νησιά ή και η Ελλάδα ολόκληρη τότε ή θα πεθάνομε από την πείνα ή θα μεταναστεύσομε οπότε οι Θερμοπύλες θα είναι ανοιχτές για όποιον σκοπεύει και το επιθυμεί.

Βασ. Λαμπρίδης

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Μετά την λήξη του φετινού τοπικού πρωταθλήματος, στο οποίο η Ομάδα της πόλεως μας, η θρυλική ΠΙΝΔΟΣ, είχε τις καλύτερες εμφανίσεις της και κατετάγη στις πρώτες θέσεις του βαθμολογικού πίνακα (φυσικά χάρις στις φιλότιμες προσπάθειές των παικτών και του προπονητή), αισθανόμαστε την ανάγκη, μέσα από το περιοδικό «ΚΟΝΙΤΣΑ», να στείλουμε τις ευχαριστίες μας σ' όλους αυτούς οι οποίοι βοήθησαν την ΠΙΝΔΟ οικονομικά και ηθικά. Συγκεκριμένα: α). Όλο τον φιλαθλο κόσμο της πόλεως, όσο και τους απανταχού Κονιτσιώτες επώνυμους και ανώνυμους οι οποίοι με κάθε τρόπο έδειξαν την αγάπη τους και το ενδιαφέρον τους για την Ομάδα μας. β). -Τον Δήμο Κόνιτσας. γ) -Την Γεν. Γραμματεία Αθλητισμού και δ) -Το Υπουργείο Πολιτισμού οι οποίοι βοήθησαν την ΠΙΝΔΟ Οικονομικά.

Για το Διοικητ. Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος
ΚΩΝ. ΛΑΚΚΑΣ
Ο Γεν. Γραμματέας
ΕΥΑΓΓ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Αναστ. Ευθυμίου

Εμέτρησεν ο Μουχτάρης Τζεφληχίου Κουτζούφλιανης Ντίνια λάπος γρόσια 150. Μουχτάρηδες Ζέρμας Μιχάλης και Λούφικου Νικόλα Γούσιας. 2 Δεκεμβρίου 1872 ημέρα Σάββατον. Εμετρήθησαν από χωρίον Βούρμπιανη δια χειρός Βασ. Χρ. Τζίπη δια Δημ. Θάνον (μουχτάρην) γρόσια 3.953.

Εμετρήθησαν δια χειρός Ιμπραϊμ θυρωρού μεκτεπίου (σχολείου) Λεσκοβίχου δια μισθόν του μηνός Νοεμβρίου γρ. 83 και δια μισθόν Χότζια (δάσκαλου) Νουμάν εφένδη. 83.

Καπλάνμπεης ζαπτιέ μουλιαζίμης (ανθυπομοίραρχος 3-12-1872. Εμετρήθησαν εις χείρας Φίλιππα Μέλου κυρατζή διά έν αγώγι με Χαζινέ (χρηματοποστολή) έως Ιωάννινα γρόσια 18.

Μουρτεζά εφένδης κιατίπης νταβή Μεντζηλησίου (Γραμματέας του δικαστηρίου) και Αλή αγάς ζαπτιέ τσιαούσης (ενωμοτάρχης).

6-12-72 Εμέτρησεν ο Μουχτάρης τζεφληχίου μελισσόπετρας Λάμπρο Μήτρος γροσ. 200 σουλειμάν υιός Σιέχη Αβδούλ Γχανή εις Λεσκοβίχον και Τουραμπή μπαμπάς (ηγούμενος) εις Τεκέ Κονίτσης.

13 Ιανουαρίου 1873, ημέρα Σάββατον. Εμετρήθησαν από τζεφλήχι Κεράσοβον δια χειρός Μουχτάρη Δημήτρη γρόσια 1020

Εμέτρησεν ο Μουχτάρης Καστάνιανης Κώστας Παπαδάμος γρ. 483.

20-1-73 Εμετρήθησαν από χωρίον Πρυσόγιαννην διά χειρός Κων/νου Γιαννούλη Σούρλα γρ. 2995.

22-1-1873 Εμετρήθησαν εις χείρας Αλή μπέγη ταπού μεμούρη (υποθηκοφύλακα) γρ. 300

Μουχτάρηδες: Βούρμπιανης Στράτος και Μόλιστας Δημ. Παπαϊωάννου.

24 Ιανουαρίου 1873 ημέρα τετάρτη.

Εμετρήθησαν από Οθωμανούς άνω βαροσίου Κονίτσης δια χειρός Μουχτάρη μέτκου γροσ. 599. Εμετρήθησαν από χωρίον Βούρμπιανη δια χειρός Μουχτάρη Θάνου γρόσια 5.000.

25-1-1873. Εμετρήθησαν από χωρίον σέλτζη διαχειρός Μουχτάρη Μαργαρίτη γρ. 707.

3-2-73. Εμετρήθησαν από χωρίον Φούρκα δια χειρός Μουχτάρη Γιάννη Οικονόμου γροσ. 1008 Βασίλειος Μάνθου κυρατζής κονιτσιώτης. Μεμούζ εφένδης, βουκουάτ μεμούρης (χρονικογράφος) Ταξιλτάρης (εισπράκτορας) Κάτω Κονίτσης Δημ. Νάτσης Μουχτάρης Βράνιστας, Αναγνώστης Σπύρος Παπάς αζάς Μεντζηλίζ (μέλος Διοικ. Συμβουλίου δικαστηρίου).

Οικονόμος Παπα-Βασίλειος εφημέριος Στράτσιανης Γακούπ εφένδης Ινταρε κιατίπης (γραμματέας της Διοικήσεως).

20-2-73. Εμετρήθησαν από τζεφλήχι μαζίου διά χειρ. Μουχτάρη Αναγνώστη Βαγγέλη γρόσια 507.

Μουχτάρηδες: Πυροβίτσκας Νάσιος Γιώτης, Τ(σέρτσικου Κων. Γεωργίου Πεκλαρίου Παναγιώτης Γιάννη Κίτζιος, Σανοβού Θανασούλης και Βούρμπιανης Δημ. Θάνος..

Σαντούλα εφέντης χότζιας (δάσκαλος) Λεσκοβιχίου Μουχτάρης τζεφληχίου Μελισσόπετρας Λάμπρος.

25-2-1873. Εμετρήθησαν διά χειρός γιουκλαμά μεμούρη (υπάλληλου στατολογίας) Ταίπ εφένδη γρόσια 1.000.

Ταξιλτάρης (δημοσ. εισπράκτορας) Μεχμέτ βέης Εφημέριος Μόλιστας Παπά-Χρήστος Γερασίμου.

30-4-1873 Μουχτάρης Μόλιστας Αναγνώστης. Ταπού κιατήπης (γραμματέας κτηματολογίου-υποθηκοφυλαχείου) Αλή μπέης.

22-5-1873 Μουχτάρης Μποντσικού Κώστας Αχμέτ εφένδης γιουκλαμά μεμούρης (Μαζί με τον παραπάνω Ταίπ εφένδην, τους απαντούμε και στα 1872).

27 Σεπτεμβρίου 1873. Μουχτάρης Λεσκοβιχίου Εσρέφ Εφένδης.

Ιούνιος 1874. Μουχτάρης Λεσκοβιχίου Αχμέτ αγάς.

Ιούλιος 1874. Ηγούμενοι μοναστηρίων. Βελλάς Γρηγόριος και Αρτίστας Καλλίνικος.

Ιανουάριος 1875. Μουχτάρης Γρεζμπανίου Κώστα Τάσης.

Οσμάν Μουχτάρης Βρέψικου.

Τέλος του δευτεριού.

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ «ΒΟΥΡΜΠΙΑΝΗ»

Αναστάσιου Ευθυμίου

Με ιδιαίτερη χαρά, ξέχωρη ικανοποίηση και πατριωτική υπερηφάνεια, πήρα και διάβασα το νέο σας βιβλίο που μέσα σ' αυτό συγκεντρώσες πολύτιμα στοιχεία που συνθέτουν τη χωριανή ιστορία τη λαογραφία και πολιτιστική φυσιογνωμία της Μάνας γής μας.

Και με το νέο αυτό βιβλίο σου άνοιξες διάπλατα το γραφικό παράθυρο της μνήμης του κάθε αναγνώστη και μπήκε ο ολόλαμπρος ήλιος για να καθαρίσει τα χιόνια που την συγκαλύπτουν.

Αποθησαύρισες από την παλιά πλούσια παράδοση ιστορικά κείμενα και ζωντανές μνήμες των επιζώντων συμπατριωτών και φίλων, όλα εκείνα που διαμόρφωσαν τη ζωή των τότε κατοίκων της Βούρμπιανης, όλες τις μεγάλες πνευματικές και ηθικές αξίες που στήριζαν τον άνθρωπο και συγκρατούσαν τις κοινωνίες από τη σήψη.

Φρόντισες να διατηρηθούν ανέπαφες οι γέφυρες που συνδέουν το παρόν με το παρελθόν, την ιστορία, τις ατίμητες αξίες την παράδοση και τα αναλλοίωτα ιδανικά που είναι τα ασφαλέστερα μέσα για να πετάξουμε ψηλά, για το ανέβασμα της πνευματικής μας σταθερότητας.

Πάσχισες να διατηρηθεί ανέπαφη η λάμπουσα πατρογονική δάδα ο μεγάλος αυτός θησαυρός που δονεί την ευαίσθητη καρδιά κάθε αγνού πατριώτη και γίνεται ασφαλής οδηγός στην ιστορική πορεία του. Αγωνίζεσαι με αγαθή προαίρεση με αγνή αγάπη, διάχυτη επιθυμία με σταθερά ακλόνητη και σωστή πίστη όχι λιπόψυχη αμφιρέπουσα για να θυμήσεις και να μάθεις στους άλλους την πατρογονική ιστορία την παράδοση, τα ήθη και έθιμα, τις δοξασίες την αξιάδα την πλούσια προσφορά στις τέχνες της πέτρας με την ανυπέρβλητη επιδεξιότητα την αυτοσχέδια μαστοριά των χωριανών μας, όλα αυτά τα διαμάντια που κράτησαν και ενίσχυσαν και γαλούχησαν ολόκληρες τις πατρο-

γονικές γενιές στις πιά δύσκολες και σκληρές εποχές, αυτές οι αξίες που δεν ήταν ξεπερασμένα πράγματα, αυτές που πρέπει να έχουν πρώτη θέση στη ζωή του καθενός μέσα μας.

Πάντα με την ίδια συγκίνηση και χαρ διαβάζουν και όλα τα άλλα λαογραφικά κείμενα που γραφίζει σε εφημερίδες και περιοδικό και ειδικά γύρω από τη χωριανή παράδοση πο άρχισε λίγο λίγο σαν μικρό ρυάκι από διάφορες πηγές, κρύες βρύσες, καθάρια κεφαλάρια, λαγάρες νερομάνες, ορμητικούς χειμάρρους από πολύκορφα βουνά και βαθιές και καταπράσινες ρεματιές, που όλα αυτά με τον καιρό έγιναν τρανό ποτάμι. Αυτό το μεγαλόπρεπο ποτάμι πρέπει να αποτελέσει σε όλους μας αντικείμενο μελέτης φροντίδας αγάπης και σεβασμού.

Ο κάθε χωριανός που δεν θα θελήσει να φέρει τον κάθε συγχωριανό, σε τέτοια ζηλευτή θέση που κάπως ξεκάθαρα να βλέπει κάθε φορά στο σύθαμπο το πατρογονικό σπίτι και τα θυμάται, τα παλιά και να στοχάζεται, αυτός είναι ολάκερος νεκρός, χωρίς φλόγα ζωής, μοιάζει με άτομο άβουλο που έχει χάσει το μνημονικό του τον προσανατολισμό του, βρίσκεται πίσω από τον ήλιο της ζωής. Γιαυτό εκλεκτέ συναρχιώτη το λαμπρό αυτό έργο ολοκλήρωσε από οφειλομένη ευγνωμοσύνη από ένα ανώτερο ανομολόγητο απαίτημα και πατρογονικό μήνυμα, από ένα τρανό ηθικό χρέος προς τα ριζιά μας και τους προγονικούς τάφους. Ας μην αφήσουμε να χαθούν να καταρρεύσουν έρμαιοι στην τυχαία ή σκόπιμη φθορά οι χωριανοί θησαυροί, τα απομεινάρια μιας περασμένης ζωής που κρατάνε γερά το γενεολογικό δέντρο και μας κάνουν να είμεθα υπερήφανοι για την καταγωγή μας. Αυτό το έργο απαιτεί κόπους, προσπάθειες, ιδρώτα, αγώνες αλλά δεν υπάρχει νίκη χωρίς ανάλογες θυσίες.

Οι μεγαλόπρεπες κορφές των βουνών απαιτούν ανέβασμα, σκαρφάλωμα, προσπάθεια, ελευθερία και πείσμα. Ο αετός δεν μπορεί να πετάξει ψηλά με δεμένα τα πόδια.

Ο χριστός είπε «Θαρσείτε εγώ νενίκηχα τον κόσμο» Θα νικήσεις αγαπητέ Αναστάσιε Ευθυ-

μίου, προχώρα με την ίδια ζέση στη συμπλήρωση της ιστορίας της Βούρμπιανης, αυτής της γενέτειρας σου που είναι η κυφέλη, ο φάρος των Εθνικών και χωριανών αγώνων της Βούρμπιανης που ήταν τότε γιομάτη κόσμο και οι γρέντες των σπιτιών ήταν γιομάτες με τσιγκέλια φορτωμένες με παστρουμάδες, με σιούγκες με κιδώνια και σταφύλια αλλά και με την αγάπη όλων.

Μη σε τρομάζει η τωρινή αποψήλωση από κόσμο, οι καιροί αλλάζουν, θα 'ρθει εποχή που θ' ανθίζουν τα κλαδιά και θα βγάλει η γη χορτάρι.

Νίκος Ι. Τσίπας
Περσογιαννίτης.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις «ΔΩΔΩ-ΝΗ» το βιβλίο του συμπατριώτη μας Νικήτα Λυμπερόπουλου «Αναδρομές και Ετεροχρονισμοί».

Το βιβλίο περιλαμβάνει δύο μέρη:

- α) Αναμνήσεις από τη γενέτειρα του Συγγραφέα Κόνιτσα, βιώματα και γεγονότα της προπολεμικής εποχής ως τον εμφύλιο πόλεμο.
- β) Εντυπώσεις, κρίσεις για την κοινωνικοοικονομική και πολιτιστική ζωή της δεύτερης πατρίδας του Κέρκυρας όπου έζησε και ζει ακόμα ο Ν. Λ. ασκώντας το επάγγελμα του Συμβολαιογράφου. Οι Κονιτσιώτες (κυρίως οι παλιότεροι) θα βρουν στο βιβλίο του Ν.Λ. πολλές ενδιαφέρουσες σελίδες με κοινές αναμνήσεις.

Από το Σύλλογο «ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΣΟΥΛΙΟΥ» εκδόθηκε το βιβλίο του Αλέκου Βασιλείου «Το Πνευματικό έργο του Βασίλη Κραπίτη 1951-1986».

Στις 300 περίπου σελίδες του βιβλίου ο Α.Β. δίνει στον αναγνώστη, πολύ κατατοπιστικά, ένα πανόραμα του έργου του Ηπειρώτη Συγγραφέα.

Νέα βράβευση στο Λάμπρο Μάλαμ.

Ο πολυβραβευμένος Ηπειρώτης Συγγραφέας Λάμπρος Μάλαμας κέρδισε πάλι το Α' βραβείο Ταξιδιωτικής Λογοτεχνίας της Ένωσης Συγγραφέων και Δημοσιογράφων Τουρισμού της FIJET, με το έργο του «**Θωρώντας βουνά και πέλαγα**». Το βιβλίο αυτό που κυκλοφόρησε το καλοκαίρι του 1988, αφορά την Ήπειρο, σε φυσιολατρικά, ιστορικά, ποιητικά και λαογραφικά, αριστουργηματικά κείμενα. Ανάμεσα στ' άλλα, ο αναγνώστης, μπορεί ν' απολαύσει όμορφες περιγραφές των βουνών, ποταμών και ορεινών λιμνών της περιοχής μας που διανθίζονται με πολλές φωτογραφίες. (Διεύθυνση Συγγραφέα: Ανεξαρτησίας 180 Γιάννινα. Τηλ. 22030).

Η αλληλογραφία μας.

Πρός τον διευθυντή του Περιοδικού Κόνιτσα.

Αξιότιμε κύριε διευθυντά. Εκ μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου Ηπειρωτών Δυτικών προαστίων, θέλω να ευχαριστήσω εσάς και όλο το προσωπικό που εργάζεται για το περιοδικό Κόνιτσα, για την τόση καλοσύνη που δείξατε διαφημίζοντας το Σύλλογο και μέλη στο περιοδικό Κόνιτσα. Πάσχα ζύγωνε όταν λάβαμε το περιοδικό, και στην τακτική συνεδρίαση του Συλλόγου απασχοληθήκαμε γύρω από το ωραίο Πάσχα· εσείς οι πατριώτες και φυσικά όλοι οι Έλληνες έχετε την τύχη και το απολαμβάνετε πιο πλούσια αλλά, σε πολλούς από εμάς λείπει κάτι:

Οι γονείς μας αδέρφια και συγγενείς. Το Συμβούλιο μας και μέλη του, εύχεται σε όλους τους Κονιτσιώτες και περίχωρα: Χριστός Ανέστη και χρόνια πολλά. Εκτός από την ετήσια συνδρομή των τριάντα δολλαρίων Αυστραλίας, θέλω να σας συστήσω και τα μέλη του Συλλόγου μας: Πρόεδρος Κων/ντίνος Ζώτος από την

Πηγή. Αντιπρόεδρος Νικόλαος Τάσσιος - Κόνιτσα.

Α' Γραμματέας βασίλειος Κολιός - Μαζί. Β. Γραμματέας Ιωάννης Δημητρίου - Μελισσόπετρα. Ταμίας Δημήτριος Ρίζος - Μαζί. Β. Ζώης Κυρίτσης - Μαζί.

Σύμβουλοι - Παναγιώτης χατζής-Πηγή - Ευάγγελος Φατές - Κόνιτσα Κων/ντινος Γαϊτανίδης - Κόνιτσα. Γεώργιος Χατζηρούμπης - Κόνιτσα, Π. Μπελθικιώτης.

Μαζί. Και τώρα μερικά από τα νέα μας εδώ. Έγινε η Ηπειρώτικη εβδομάδα με μεγάλη επιτυχία και προπαντός την ημέρα της απελευθέρωσης των Ιωαννίνων. Εκτός από τα σταφάνια όπου κατέθεσαν από τους τρεις προέδρους των εδώ Συλλόγων, ο Ιατρός Ιωάννης Δημητρίου από την Μελισσόπετρα, σε μεγάλο πλήθος από Ηπειρώτες και από μεγάλες προσωπικότητες Ελλήνων και Αυστραλών, emίλησε για

την απελευθέρωση των Ιωαννίνων. Ο χορός του Συλλόγου μας 4-3-89 έγινε με επιτυχία και με πολλά κέρδη Ο Συλλογός μας θα δώσει τον χειμωνιάτικο χορό στις 10 Ιουνίου. Στις 14 Απριλίου η δις Ελένη Ρίζου κόρη του Δημητρίου και της Πηνελόπης Ρίζου επήρε το δίπλωμα μικροβιολόγος. Στις 21 Ιανουαρίου η Σταυρινή Χατζή, κόρη του Παναγιώτη και της Ευδοκίας Χατζή, επήρε το δίπλωμα καθηγήτριας Γυμνασίου. Στις 13 Μαΐου η δις Ιουλία Ρίζου κόρη του Νικολάου και της Μαρίας Ρίζου και ο κύριος NOEL DIBB θα τελέσουν τους γάμους των. Αυτά εν ολίγοις τα νέα μας από εδώ και σας χαιρετούμε έως την επόμενη επικοινωνία.

Με πατριωτικούς χαιρετισμούς
Για το Διοικητικό Συμβούλιο
ο Γραμματέας
Βασίλειος Κολιός

ΜΙΑ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ

Στις 25-5-89 η Β3 τάξη του Γυμνασίου κόνιτσας, με τη συμπαράσταση της καθηγήτριας του τμήματος κ. Κατ. Τσούβαλη, οργάνωσε μια «φιλολογική βραδιά» κατά την οποία παρουσιάστηκαν η ζωή και το έργο πέντε εκπροσώπων από τους σπουδαιότερους της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Πρόκειται για τους: Έλλη Αλεξίου Τάσο Λειβαδίτη, Διδώ Σωτηρίου, Αντώνη Σαμαράκη και Γιάννη Ρίτσο.

Οι μαθητές παρουσίασαν την εργασί ατους με σοβαρότητα και απλότητα.

Η παρουσίαση καρπός συλλογικής προσπάθειας έγινε με καταπληκτική τάξη στην εναλλαγή των ρόλων, και εκτός από σύντομα βιογραφικά σημειώματα, περιλάμβανε ανάγνωση αποσπασμάτων από το έργο των λογοτεχνών, μικρές κριτικές και μουσικά «διαλείμματα» με μελοποιημένους στίχους των Τάσου Λειβαδίτη και Γιάννη Ρίτσου.

Όσοι εκμεταλλεύτηκαν την ευκαιρία να παραβρεθούν στην εκδήλωση -λίγοι, είναι αλήθεια, μεγάλοι, αλλά πολλοί μαθητές από τα άλλα τμήματα και τάξεις - είχαν την τύχη, πέρα από την πληροφόρηση, να ζήσουν σ' ένα κλίμα διαφορετικό απ' αυτό που ζούμε στην καθη-

μερινή ρουτίνα, ένα κλίμα ανάτασης σε σφαίρες, που μόνο ο βιωματικός λόγος μεγάλων λογοτεχνών δημιουργεί.

Τα παιδιά έκαναν μια προσπάθεια να ξεφύγουν για λίγο απ' αυτό που μάθαμε να θεωρούμε έργο και υποχρέωση τους. δηλ. να ακούνε το «μάθημα» και να το αναμεταδίδουν. Προσπάθησαν και πέτυχαν να παρουσιάσουν μια νέα δημιουργική πλευρά του δυναμισμού τους· κάτι που το σχολείο οφείλει να καλλιεργεί.

Και μπορούν να πετύχουν πολλά ακόμη. Χρειάζεται, όμως, ενίσχυση στα πρώτα τους αυτά βήματα.

Αν, για να μη ζημιώσουμε κανένα, σημειώσουμε την παρουσία του κ. Δημάρχου, καμιά εικοσαριά γονέων και δύο-τριών καθηγητριών, που ήταν όλοι οι άλλοι;

Που ήταν οι καθηγητές, οι εκπρόσωποι της εκκλησίας, συλλόγων και φορέων, αρκετοί από τους ίδιους τους γονείς; Πως θα δώσουμε περιεχόμενο στο λόγο και στα λόγια μας;

Οι μαθητές σαν μικρότεροι - έτσι είπαν - μας συγχώρεσαν, εμείς όμως, οι μεγάλοι, ποτέ τέλος πάντων θα αποφασίσουμε να μη εξαρτώμε τις ενέργειές μας από τη συνήθεια, την αδιαφορία ή ακόμη και την προκατάληψη (ιδεολογική ή όχι);

ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ
ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ 18.6.89

(Για τα τρία μεγαλύτερα Κόμματα)

378 ΕΚΛΟΓ. ΤΜΗΜΑ ΑΝΔΡΩΝ ΚΟΝΙ-
ΤΣΑΣ: Ν.Δ. 169 - ΠΑΣΟΚ 141 - ΣΥΝΑ-
ΣΠΙΣΜΟΣ 55.

379 ΑΝΔΡΩΝ ΚΟΝΙΤΣΑΣ: Ν.Δ. 136 -
ΠΑΣΟΚ 117 - ΣΥΝ. 40.

380 ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΟΝΙΤΣΑΣ: Ν.Δ. 186 -
ΠΑΣΟΚ 140 - ΣΥΝ. 40.

381 ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΟΝΙΤΣΑΣ: Ν.Δ. 141 -
ΠΑΣΟΚ 127 - ΣΥΝ. 34

382 ΜΙΚΤΟ ΚΟΝΙΤΣΑΣ: Ν.Δ. 137 -
ΠΑΣΟΚ 123 - ΣΥΝ. 41

383 ΑΓ. ΒΑΡΒΑΡΑΣ: Ν.Δ. 71 - ΠΑΣΟΚ
29 - ΣΥΝ. 10.

384 ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΑΝΔΡΩΝ: Ν.Δ.
106 - ΠΑΣΟΚ 153 - ΣΥΝ. 51

385 ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΩΝ:
Ν.Δ. 95 - ΠΑΣΟΚ 140 - ΣΥΝ. 36.

386 ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ:
Ν.Δ. 77 - ΠΑΣΟΚ 111 - ΣΥΝ. 35

387 ΑΕΤΟΜΗΛΙΤΣΑΣ: Ν.Δ. 83 -
ΠΑΣΟΚ 39 - ΣΥΝ. 20

388 ΑΕΤΟΠΕΤΡΑΣ: Ν.Δ. 128 - ΠΑΣΟΚ
110 - ΣΥΝ. 28

389 ΑΗΔΟΝΟΧΩΡΙΟΥ: Ν.Δ. 99 -
ΠΑΣΟΚ 48 - ΣΥΝ. 38

390 ΑΜΑΡΑΝΤΟΥ ΑΝΔΡΩΝ: Ν.Δ. 82
ΠΑΣΟΚ 46 - ΣΥΝ. 33

391 ΑΜΑΡΑΝΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ: Ν.Δ. 73
- ΠΑΣΟΚ 40 - ΣΥΝ. 27

392 ΑΡΜΑΤΩΝ: Ν.Δ. 49 - ΠΑΣΟΚ 49 -
ΣΥΝ. 12

393 ΑΣΗΜΟΧΩΡΙΟΥ: Ν.Δ. 70 - ΠΑΣΟΚ
57 - ΣΥΝ. 4

394 ΒΟΥΡΜΠΙΑΝΗΣ: Ν.Δ. 109 ΠΑΣΟΚ
69 - ΣΥΝ. 24

395 ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΥ: Ν.Δ. 70 -
ΠΑΣΟΚ 67 - ΣΥΝ. 7

396 ΔΙΣΤΡΑΤΟΥ ΑΝΔΡΩΝ: Ν.Δ. 105 -
ΠΑΣΟΚ 105 - ΣΥΝ. 52

397 ΔΙΣΤΡΑΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ: Ν.Δ. 90 -
ΠΑΣΟΚ 88 - ΣΥΝ. 45

398 ΔΡΟΣΟΠΗΓΗΝ ΑΝΔΡΩΝ: Ν.Δ. 38 -
ΠΑΣΟΚ 78 - ΣΥΝ. 88

399 ΔΡΟΣΟΠΗΓΗΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ: Ν.Δ.
38 - ΠΑΣΟΚ 78 - ΣΥΝ. 64

400 ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ: Ν.Δ. 108 - ΠΑΣΟΚ
120 - ΣΥΝ. 27

401 ΕΞΟΧΗΣ: Ν.Δ. 44 - ΠΑΣΟΚ 42 -
ΣΥΝ. 20

402 ΗΛΙΟΡΡΑΧΗΣ: Ν.Δ. 100 - ΠΑΣΟΚ
34 - ΣΥΝ. 10

403 ΚΑΒΑΣΙΛΩΝ: Ν.Δ. 58 - ΠΑΣΟΚ 36 -
ΣΥΝ. 22

404 ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ: Ν.Δ. 98 - ΠΑΣΟΚ 109
- ΣΥΝ. 16

405 ΚΑΣΤΑΝΕΑΣ: Ν.Δ. 85 - ΠΑΣΟΚ 167
- ΣΥΝ. 70

406 ΚΕΦΑΛΟΧΩΡΙΟΥ: Ν.Δ. 75 -
ΠΑΣΟΚ 162 - ΣΥΝ. 107.

407 ΚΛΕΙΔΩΝΙΑΣ: Ν.Δ. 111 - ΠΑΣΟΚ
125 - ΣΥΝ. 44

408 ΛΑΓΚΑΔΑΣ: Ν.Δ. 101 - ΠΑΣΟΚ 136
- ΣΥΝ. 78

409 ΜΑΖΙΟΥ: Ν.Δ. 141 - ΠΑΣΟΚ 95 -
ΣΥΝ. 16

410 ΜΕΛΙΣΣΟΠΕΤΡΑΣ: Ν.Δ. 107 -
ΠΑΣΟΚ 87 - ΣΥΝ. 13

411 ΜΟΛΙΣΤΑΣ - ΠΑΝ. - ΜΟΝΑΣΤΗ-
ΡΙΟΥ: Ν.Δ. 150 - ΠΑΣΟΚ 94 - ΣΥΝ. 18

412 ΜΟΛΥΒΔΟΣΚΕΠΑΣΤΟΥ: Ν.Δ. 93 -
ΠΑΣΟΚ 26 - ΣΥΝ. 13

413 ΝΙΚΑΝΩΡΑ: Ν.Δ. 63 - ΠΑΣΟΚ 42 -
ΣΥΝ. 1

414 ΟΞΥΑΣ: Ν.Δ. 36 - ΠΑΣΟΚ 61 - ΣΥΝ.
52

415 ΠΑΔΩΝ: Ν.Δ. 44 - ΠΑΣΟΚ 40 - ΣΥΝ.
5

416 ΠΑΛΑΙΟΣΕΛΙΟΥ: Ν.Δ. 112 -
ΠΑΣΟΚ 65 - ΣΥΝ. 27

417 ΠΗΓΗΣ: Ν.Δ. 84 - ΠΑΣΟΚ 155 -
ΣΥΝ. 44

418 ΠΛΑΓΙΑΣ: Ν.Δ. 79 - ΠΑΣΟΚ 163 -
ΣΥΝ. 102

419 ΠΛΗΚΑΤΙΟΥ: Ν.Δ. 77 - ΠΑΣΟΚ 75 -
ΣΥΝ. 75

420 ΠΟΥΡΝΙΑΣ: Ν.Δ. 100 - ΠΑΣΟΚ 78 -
ΣΥΝ. 23

421 ΠΥΡΓΟΥ: Ν.Δ. 102 - ΠΑΣΟΚ 140 -
ΣΥΝ. 63

422 ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Ν.Δ. 125 -
ΠΑΣΟΚ 131 - ΣΥΝ. 71

423 ΦΟΥΡΚΑΣ: Ν.Δ. 159 - ΠΑΣΟΚ 65 -
ΣΥΝ. 21

424 ΧΙΟΝΙΑΔΩΝ: Ν.Δ. 52 - ΠΑΣΟΚ 54 -
ΣΥΝ. 7

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Το φετινό Πάσχα μας ήρθε.... Χριστουγεννιάτικο. Ενώ το Μεγαλοβδόμαδο ο καιρός ήταν καλός και πολύς κόσμος κινήθηκε από τις πόλεις προς την ύπαιθρο, ακριβώς πάνω στη μεγάλη γιορτή άλλαξαν τα πράγματα. Βροχές έπεσαν στα πεδινά και τα βουνά της επαρχίας μας σκεπάστηκαν με χιόνια που κατέβηκαν ως τα χίλια μέτρα. Αλλά και η Πρωτομαγιά ήταν βροχερή και οι σόμπες άναψαν και πάλι στα σπίτια.

- Συγκέντρωση είχε στην Κεντρική Πλατεία της Κόνιτσας στις 11/5 ο «Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου». Μίλησαν οι κ.κ. Βαντόλας, Φίλιος και Βάσης.
- Πολλοί ξένοι - κυρίως Γερμανοί - κατέβηκαν με «καγιάκ» τα ποτάμια μας αυτόν το μήνα.
- Στις 21/5 έγινε το καθιερωμένο πανηγύρι στην Καλλιθέα με αρκετό κόσμο και πολύ γλέντι.
- Την ίδια μέρα η αρχηγός του «Σπιτιού του παιδιού» Αλεξάνδρα Παπαδημητρίου στη Βούρμπιανη έκανε εκδήλωση για τη Γιορτή της Μητέρας με συμμετοχή όλων των κατοίκων του χωριού. Εκδήλωση με τραγούδια παραδοσιακά από τις γυναίκες του χωριού έκανε η ίδια αρχηγός στις 28/5.
- ΠΑΣΟΚ, Ν.Δ. και ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ άνοιξαν εκλογικά κέντρα στην Κόνιτσα για τις ανάγκες του προεκλογικού αγώνα.
- Το Γραφείο Αγροτ. Οικιακής Οικονομίας της Δ/σης Γεωργίας Ιωαννίνων, με την ευκαιρία της λήξης των σεμιναρίων που έγιναν στην Κόνιτσα, πραγματοποίησε εκδήλωση στην αίθουσα του Δημαρχείου στις 2-6-89. Παραβρέθηκαν οι Αρχές και πλήθος κόσμου που θαύμασαν τα διάφορα χειροτεχνήματα και τα είδη διατηρημένων τροφίμων, έργα των γυναικών που παρακολούθησαν τα μαθήματα.
- 71 οικόπεδα κληρώθηκαν από το Ναμάρχη Ιωαννίνων κ. Δημ. Οικονόμου σε άστεγους και επαναπατρισμένους της Ζέρμας στις 5/6.
- Για τη λήξη της Ανάστασης τελέστηκε Αγρυπνία στον Αγ. Κοσμά Κόνιτσας, με χοροστα-

σία του Μητροπολίτη, στις 6/6.

- Στις 10/6 έγινε η συναυλία των μαθητών του τμήματος Μουσικής με την ευκαιρία της λήξης των μαθημάτων. Η εκδήλωση, που είχε επιτυχία και την παρακολούθησε ο κ. Δημάρχος και πολύς κόσμος, πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα του Δημαρχείου.
- Ήσυχη ήταν η προεκλογική περίοδος στην Κόνιτσα και σε όλη την επαρχία. Λίγα πανώ, λίγες αφίσες, λιγότερο «νταβαντούρι» από τις προηγούμενες εκλογές. Όλοι οι υποψήφιοι βουλευτές των Κομμάτων, στο Νομό μας, επισκέφθηκαν την περιοχή μας και είχαν επαφή με το λαό σε συγκεντρώσεις και ομιλίες. Το ίδιο ήρεμα έγινε και η ψηφοφορία των πολιτών στις 18 Ιούνη.

Πούλμαν και Ι.Χ., που μετέφεραν κόσμο από τις πόλεις, πλημμύρισαν την επαρχία.

- Στις 19/6 έγινε με επιτυχία το πανηγύρι της Καλόβρυσης.

• Βροχερός ήταν ο φετινός Ιούνιος αλλά και «ζημιάρης». Χαλάζι που έπεσε στις 26/6 στην Καλλιθέα έκανε μεγάλη ζημιά στους παραγωγούς καταστρέφοντας τα περιβόλια.

- Στις αρχαιρεσίες του κυνηγ. Συλλόγου Κόνιτσας εκλέχτηκαν στο Δ.Σ. οι εξής:

Σταυρίδης Βασίλειος
Πορφυρίου Βαγγέλης
Ζδράβος Δημήτριος
Παπαμιχαήλ Θωμάς
Τσούβαλης Αχιλλέας
Ευαγγέλου Απόλλων
Νικολάου Σταύρος
Δάλλας Δημήτριος

- Από τη 1η Μαρτίου λειτουργεί στην Κόνιτσα επιμορφωτικό σεμινάριο γυναικών της Δ/σης Γεωργίας Ιωαννίνων σε συνεργασία με το Σύλλογο Γυναικών Κόνιτσας, ο οποίος έκανε τις επαφές με τις υπεύθυνες υπαλλήλους του Υπ. Γεωργίας, ενημέρωσε τις γυναίκες και οργάνωσε τα τμήματα. Τη διασύνδεση του Συλλόγου με τη Δ/ση Γεωργίας έκανε ο κ. Δήμαρχος.

Το Σεμινάριο που λειτουργεί στο χώρο της Αναγνωστοπούλειου σχολής περιλαμβάνει γενική χειροτεχνία, κέντημα μηχανή, ράψιμο, συντήρηση και κατάφυξη τροφίμων, υγιεινή διατροφή.

Τα μαθήματα αυτά πέρα από τις γνώσεις και τις δεξιότητες που παρέχουν στις γυναίκες, ίσως τους δώσουν το ερέθισμα να ασχοληθούν και πιο συστηματικά και γιατί όχι και επαγγελματικά, με κάποιο από τα αντικείμενα της εκπαίδευσης. Αυτό άλλωστε ήταν και το σκεπτικό του Συλλόγου Γυναικών όταν ανέλαβε την προσπάθεια.

Με αφορμή τη λήξη των μαθημάτων σε κάποια τμήματα, έγινε στις 2 Ιουνίου στο Δημαρχείο έκθεση των προϊόντων της εργασίας των γυναικών που παρακολούθησαν το σεμινάριο. Έτσι όσοι παραβρέθηκαν έμειναν έκπληκτοι μπροστά σε μια ποικιλία ειδών υγιεινής διατροφής: χυλοπίτες, τραχανά κέτσαπ, λουκάνικα, διατηρημένες τροφές εποχής χωρίς συντηρητικά, τυρί, μυζήθρα. Ακόμη η έκθεση περιελάμβανε κοσμήματα από πηλό, κεριά, κεντήματα και άλλες κατασκευές.

Στην έκθεση παραβρέθηκε ο κ. Δήμαρχος και αρκετός κόσμος που είχε την ευκαιρία να δοκιμάσει το μπουφέ που είχαν ετοιμάσει με πολλή φροντίδα οι γυναίκες του σεμιναρίου.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Γεννήσεις

Ο Σπύρος και η Αγνή Σκορδά απόχτησαν αγοράκι στην Κόνιτσα την 21/4.

• Ο Παντελής και η Βάσω Νίκου στην Αθήνα, απόχτησαν κοριτσάκι στις 8/5.

• Κοριτσάκι απόχτησαν στην Κόνιτσα και ο Μάκης και Γιολάνδα Χατζηεφραιμίδη στις 27/5.

• Αγοράκι, ο Νίκος και η Νικολέτα Ζαχοπούλου στην Αθήνα στις 2/5.

• Στις 28/5, ο Μαρίνος και η Αντωνία Σπηλιοπούλου απόχτησαν κοριτσάκι στην Κόνιτσα.

• Η Φωτεινή και ο Βασίλης Κωστακόπουλου απόχτησαν στην Γερμανία αγοράκι.

• Ο Πέτρος και η Διαλεχτή Γκότζου αγοράκι στην Κόνιτσα την 8/5.

Ο Μιχάλης και η Λαμπρινή Οικονόμου απόχτησαν στα Γιάννινα αγοράκι 9/6/89

Βαπτίσεις:

Ο Βασίλης και η Μαρίνα Γκάγκα βάπτισαν στην Καλλιθέα το κοριτσάκι τους την 2/5. Όνομα νεοφώτιστης: Αικατερίνη.

Γάμοι

Παντρεύτηκαν: Στην Πηγή Κόνιτσας, την 1-5-89, ο Κώστας Καπακλής και η Γεωργία Βουρδούκα.

• Ο Φώτης Ζαχαρόπουλος και η [ ] στην Κόνιτσα την 1-5-89.

• Ο Βασίλης Γρατσούνας και η Ουρανία Ε. Πηγαδά στην Κόνιτσα την 1-5-89.

• Ο Ανδρέας Τέφος και η Άννα Δασκάλου από τα Καβάσιλα, την 2/5 στην Κόνιτσα.

• Ο Θανάσης Ράγγας και η Ελένη από την Καλλιθέα Κόνιτσας, στις 6/5.

• Η Βάντα Κ. Ρόμπολου και ο Χριστόφορος Κωστόπουλος στην Κόνιτσα στις 6/5.

• Ο Γιώργος Τέλης και η Ασημούλα Μούσιου στην Αγ. Παρασκευή στις 7/5.

• Ο Αποστόλης Κίτσιος και η Άννα Δάφη στην Κόνιτσα, στις 15/5.

• Ο Σταύρος Κίτσιος και η Ανδρομάχη Βαζούκη στις 6/5 στην Κόνιτσα.

Αρραβώνες

Στη Μελισσόπετρα ο Παναγιώτης Λάμπρου και η Μαρία από τη Θεσσαλονίκη.

• Στην Κόνιτσα η Χρυσούλα Π. Κολόκα και ο Τάσος Τασίδης από την Κομοτηνή στις 11/6.

1/7/89 αρραβωνιάστηκαν ο Σταύρος Κυρτσόγλου από Κόνιτσα και η Βάσω Ζυγούρη από την Αμβρακία Αγρινίου.

Θάνατοι

Πέθανε στην Κόνιτσα στις 17 η Σουσσάνα Καραγιάννη ηλικίας ετών.

• Στη Ζέρμα, ο Ιωάννης Β. Τσάγκας, 42 ετών στις 22/5.

• Έξω από τα Μέγαρα σκοτώθηκε, σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα, ο Γιώργος Παπαγεωργίου 37 ετών μαζί με τον τετράχρονο γιό τους στις 9/6.

• Πέθανε στην Αθήνα και κηδεύτηκε στο χωριό της Καστάνιανη στις 13/6 η Μαρία Μήτση ηλικίας 95 ετών.

26/6/89 πέθανε στην Αθήνα και κηδεύτηκε εκεί ο Αχιλλέας Λύκας σε ηλικία 84 ετών.

ΑΝΟΙΧΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Για τον Νομάρχη Ιωαννίνων, Την Κυβέρνηση, Τα Πολιτικά Κόμματα, Οικολόγους και πολίτες.

Είμαστε μάρτυρες μιάς πρωτοφανούς απόφασης του Νομαρχιακού Συμβουλίου για βιομηχανοποίηση του πιο καθαρού και όμορφου ποταμού της Ευρώπης του ξακουστού Βοϊδομάτη, με την δημιουργία μονάδας καπνιστών φαρμάκων.

Για όσους δεν γνωρίζουν ο ποταμός Βοϊδομάτης είναι χαρακτηρισμένος ως περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους από το έτος 1960, είναι συνέχεια της χαράδρας Βίκου και στα όρια του Εθνικού δρυμού Βίκου, έχει δε απαγορευθεί η ίδρυση και έγκριση βιομηχανικών μονάδων στην περιοχή Βοϊδομάτη Βιομηχανίας με την 321/6/7/1977 Πράξη Τεχνικού Συμβουλίου του Υπουργείου Βιομηχανίας και Ενέργειας.

Στο μικρό χρονικό διάστημα που απομένει μέχρι τις Εκλογές πάρθηκε ίσως η μεγαλύτερη απόφαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου να γίνει βιομηχανική ζώνη ο ποταμός Βοϊδομάτης που ισοδυναμεί με ολοκληρωτική καταστροφή.

Η Κοινότητά μας κάνει έκκληση σε όλους τους συντοπίτες μας, Κονιτσιώτες, Ζαγορίσιους, Πωγωνήσιους, Οικολόγους, επιστήμονες και απλούς πολίτες που επισκέπτονται την

περιοχή κατά εκατοντάδες να ενώσουμε την φωνή μας και τους αγώνες μας για να αποτρέψουμε την απειλούμενη καταστροφή από την βιομηχανοποίηση του ποταμού Βοϊδομάτη.

Κύριε Νομάρχη, Νομαρχιακοί Σύμβουλοι Ιωαννίνων, Βουλευτές όλων των Κομμάτων του Νομού Ιωαννίνων, παρακαλούμε να σταματήσει αμέσως κάθε άδεια για βιομηχανία στον ποταμό Βοϊδομάτη για να μην βρεθούμε σε θέση να επαναλάβουμε τους αγώνες και τις λαϊκές κινητοποιήσεις και να αποφύγουμε την κατασπατάληση του δημοσίου χρήματος όπως στο βυρσοδεψείο Κόνιτσας.

Σας καλούμε σε ετοιμότητα για την σωτηρία του Βοϊδομάτη.

Ο Πρόεδρος Κλειδωνιάς
Αθαν. Τζιουβίλλας

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ – ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

	Δολ.
Σύνδεσμος Ηπειρωτών Δυτ. Προαστίων Αυστραλίας	30
Φουρτζής Νικόλαος Αυστραλία	30
Μωυσίδης Γιώργος Αυστραλία	5.000
Χατζηρούμπης Γιώργος Αυστραλία	5.000
Παπαζήσης Σωτήριος Αυστραλία	100
Παπαζήσης Χρήστος Αυστραλία	60
	Δρχ.
Παπαχαρίσης Δημ. Μάζι	500
Ζαχαράκης Δημ. Κόνιτσα	1.000
Τριανταφυλλίδης Κων. Θεσ/νίκη	1.000
Πάντος Χαρίσης Κόνιτσα	500
Νάτσης Αριστείδης Αθήνα	1.000
Ντάφλης Γιάννης Κόνιτσα	1.000
Σκούρτης Αναστάσιος Αθήνα	500
Λώλας Ζήσης Κόνιτσα	500
Τζήνας Ορέστης Αθήνα	2.000
Κωσταντινίδης Λάζ.	
Αγ. Παρασκευή	1.000
Σδούκος Δημήτριος Αθήνα	1.000
Αθανασίου Βασίλης Αθήνα	1.000
Παγανιάς Κώστας Κόνιτσα	1.000
Ζούκης Χ. Αθαν. Κόνιτσα	500
Γιάκας Θωμάς Αλεξάνδρεια	1.000

Αδάμος Τάκης Αθήνα	2.000	Χούφιας Παναγ. Γιάννενα	500
Κωστάκης Βασίλ. Πουρνιά	1.000	Πηγαδάς Αναστάσιος Κόνιτσα	500
Καραγιάννης Χρήστος Πουρνιά	500	Πηγαδά Καραγεώργου Χαρ.	
Μπάρμπας Παναγ. Κόνιτσα	1.000	Λαμία	500
Λούδας Αθαν. Αθήνα	1.500	Δόβα Ελευθερία Αθήνα	1.000
Σκούρτης Δημ. Χιονιάδες	500	Ζδράβος Δημήτρης Αθήνα	1.000
Πίσπας Ηλίας Δίστρατο	1.000	Γιούσιος Ελευθέριος Αθήνα	3.000
Μπληθικιώτης Κώστας Κόνιτσα	1.500	Ιερέας Νάκος Απόστ. Κόνιτσα	1.000
Φιλιμπατζή Γαλάτεια Αθήνα	1.000	Κίτσιος Γεώργιος Πηγή	500
Αδελφότητα Αγ. Παρασκευής		Αποστόλου Κώστας Παραμυθιά	500
Αθήνα	2.000	Ζαχαρόπουλος Φώτης Κόνιτσα	1.000
Αδελφότητα Διστράτου Αθήνα	1.000	Παρασκευάς Αντώνης Μάζι	500
Μπούσμπουλας Κώστας Αθήνα	1.000	Σπύρου Βασιλεία Γιάννενα	2.000
Καρανίκας Αναστ. Αθήνα	1.000	Μπλιάγκας Γιώργ. Ξάνθη	1.000
Σδούκος Θωμάς Αθήνα	500	Μπλιάγκας Ιωάννης Πηγή	500
Βαφόπουλος Κώστας Αθήνα	1.000	Μπούκας Ευάγγελος	
Παγούνης Γεώργιος Αθήνα	3.000	Αλεξάνδρεια	500
Κορέτση Όλγα Αθήνα	1.000	Κολιός Λεωνίδας Μάζι	1.000
Ευαγγελίδης Γιώργος Αθήνα	2.000	Βυζούρης Βασίλ. Αθήνα	1.000
Μήτσης Κων/νος Θεσ/νίκης	1.000	Κοκοβές Πανγιώτης Κόνιτσα	500
Θεοδωρίδης Δημ. Θεσ/νίκης	2.000	Ευαγγέλου Δημήτρ. Κλειδωνιά	1.000
Βλάχος Νικολ. Γιάννινα	500	Εζνεπίδη Αντωνία Κόνιτσα	1.000
Σίμος Ιωάννης Γιάννινα	500	Παπαλάμπρου Δημήτρ. Αθήνα	1.000
Γεωργιάδης Χαραλ. Γιάννινα	500	Μάρκου Κώστας Πρέβεζα	2.000
Χατζής Βασ. Θεσ/νίκη	500	Μπριασούλης Δημ. Κόνιτσα	1.000
Ζούκης Δημ. Οξυά	500	Μαχόπουλος Χάρης Κόνιτσα	3.000
Βάρνας Νίκος Κόνιτσα	2.000	Μήτσικας Νεοπτόλεμος Κόνιτσα	1.000
Κοντοδήμος Δήμος		Παπαχαρίσης Δημήτρ. Μάζι	500
Αγ. Παρασκευή	500		
Μούζιου Γεωργία Θεσ/νίκη	1.000	□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□	
Μπληθικιώτης Νικολ. Αθήνα	1.000		
Γαργάλα Μαρίνα Κόνιτσα	500		
Νότης Δημοσθένης Βρυσοχώρι	1.000		
Πατέρας Χαρίλαος Αθήνα	2.000		
Εξάρχου Κων/νος Πηγή	1.000		
Σταφανίδης Στέφανος Θεσ/χη	1.000		
Κορτσινόγλου Γιάννης Κόνιτσα	1.000		
Καρισιάδης Γιώργης Γιάννενα	2.000		
Χοτζού Ανθούλα Αθήνα	1.000		
Μπούσμπουλας Σταύρος			
Λειραιάς	1.500		
Μπάρμπας Σωτήρης, Αθήνα	1.000		
Κωτσίνας Ιωάννης Αθήνα	1.000		
Βουρδούκας Βαγγέλης Μέγαρα	2.000		

Στην αγαπητή μας ανεψιά Πέπη, γιατρό πνευμονολόγο που ανακηρύχθηκε διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, κόρη του αδελφού μου Στέργιου από τη Φούρκα, συγχαίρουμε θερμά.

Με αγάπη οι θείοι: Θανάσης - Νίκη Παπακώστα, Θεσσαλονίκη.